Biblioteca Polirom

Don DeLillo

Punctul Omega

„Don DeLillo este mai mult decât un romancier – în ultimele sale romane a devenit un adevărat profet al Apocalipsei."
Esquire

POLIROM

Don DeLillo

Punctul Omega

Traducere din limba engleză
de Veronica D. Niculescu

POLIROM
2012

DON DELILLO, romancier, eseist şi dramaturg american, s-a născut în 1936, în New York. După absolvirea facultăţii, cu o diplomă în Ştiinţele Comunicării, în 1958, la Fordham University în Bronx, a lucrat timp de câţiva ani la agenţia de publicitate Ogilvy & Mather. Este considerat una dintre figurile centrale ale postmodernismului, explorând şi uneori satirizând în cărţile sale teme dintre cele mai diverse, de la consumerism, teorii ale conspiraţiei, dezintegrarea familiei, violenţă şi terorism, până la mass-media, rolul artistului în promovarea discursului social, psihologia mulţimilor şi capitularea individului în faţa identităţii de grup. Primul său roman, *Americana*, a apărut în 1971, urmat de *End Zone* (1972), *Great Jones Street* (1973) şi *Ratner's Star* (1976), una dintre cele mai dificile cărţi ale sale, din câte susţine însuşi autorul, comparată la vremea aceea cu romanele lui Thomas Pynchon. Odată cu publicarea romanului *White Noise* (1985), premiat cu National Book Award for Fiction, s-a bucurat de o recunoaştere rapidă ca romancier de succes, inspirând scrierile unor autori precum Jonathan Franzen, Martin Amis sau Zadie Smith. A publicat în continuare romanele *Libra* (1988), o biografie fictivă a lui Lee Harvey Oswald până în momentul asasinării preşedintelui J.F. Kennedy, *Underworld* (1997), considerat capodopera sa, *Cosmopolis* (2003; Polirom, 2012), *Falling Man* (2007), *Point Omega* (2010; *Punctul Omega* – Polirom, 2012). De-a lungul carierei, i s-au decernat numeroase premii de prestigiu, printre care Premiul Academiei Americane de Arte şi Litere (1984), PEN/Faulkner Award (1992, 2012) şi PEN/Saul Bellow Award (2010).

2006
Sfârşit de vară / Început de toamnă

Anonimat

3 septembrie

Un bărbat stătea sprijinit de peretele nordic, abia vizibil. Oamenii intrau câte doi sau trei, stăteau în întuneric şi se uitau la ecran, apoi plecau. Uneori abia de treceau de pragul uşii, grupuri mai mari hoinărind, turişti năuciţi, se uitau şi îşi mutau greutatea de pe un picior pe altul, apoi plecau.

În galerie nu erau scaune. Ecranul nu se sprijinea de nimic, era cam de trei pe patru metri, neînălţat, aşezat în mijlocul încăperii. Era un ecran translucid, iar unii oameni, puţini, rămâneau atât cât să se ducă şi de partea cealaltă. Mai stăteau o clipă şi apoi plecau.

Galeria era răcoroasă şi luminată numai de pâlpâirile slabe, gri, de pe ecran. Pe peretele nordic, bezna era însă aproape deplină, iar bărbatul care stătea singur şi-a ridicat o mână la faţă, repetând, nespus de lent, gestul unui personaj de pe ecran. Când uşa galeriei se crăpa şi intrau oameni, o geană de lumină venea de dincolo, unde era adunată ceva lume, uitându-se la albume de artă şi vederi.

Filmul curgea fără dialog sau muzică, fără nici un fel de coloană sonoră. Paznicul muzeului stătea chiar lângă uşă, iar oamenii care plecau se uitau uneori la el, căutând contactul vizual, vreun semn de înţelegere care să le confirme buimăceala. Mai erau şi alte galerii, etaje întregi, n-avea nici un sens să zăboveşti într-o cameră izolată unde, orice s-ar fi petrecut, avea nevoie de-o veşnicie ca să se petreacă.

Bărbatul de la perete a privit o vreme ecranul, apoi a început să meargă de-a lungul peretelui alăturat, spre partea cealaltă a ecranului, astfel încât să poată urmări aceeaşi acţiune într-o

imagine în oglindă. L-a privit pe Anthony Perkins întinzându-se spre portiera unei maşini, încercând s-o atingă cu mâna dreaptă. Ştia că Anthony Perkins avea să îşi întindă mâna dreaptă de partea asta a ecranului şi stânga, de cealaltă parte. Ştia, dar avea nevoie să vadă, aşa că a înaintat prin întuneric de-a lungul peretelui lateral, iar apoi a cotit câţiva metri pentru a-l privi pe Anthony Perkins de partea aceasta a ecranului, partea opusă, Anthony Perkins slujindu-se mâna stângă, mâna greşită, ca să se întindă după portiera maşinii şi s-o deschidă.

Dar putea oare numi mâna stângă mâna greşită? Fiindcă ce anume făcea ca partea aceasta a ecranului să fie mai puţin adevărată decât partea cealaltă?

Pazniculuí i s-a alăturat un alt paznic şi pentru o vreme au vorbit încet, în timp ce uşa automată se tot deschidea şi intrau oameni, cu copii, fără, iar bărbatul s-a dus înapoi la locul lui de la perete, unde stătea acum neclintit, privindu-l pe Anthony Perkins cum întoarce capul.

Cea mai mică mişcare a camerei era ca o uriaşă alunecare în spaţiu şi timp, dar acum camera nu se mişca. Anthony Perkins îşi întoarce capul. Pare să dureze secvenţe întregi. Bărbatul putea număra gradaţiile din mişcarea capului lui Anthony Perkins. Anthony Perkins îşi întoarce capul din cinci mişcări treptate, mai degrabă decât dintr-o singură mişcare continuă. Ca nişte cărămizi dintr-un zid, uşor de numărat, nu ca zborul unei săgeţi sau al unei păsări. Şi totuşi, nu era nici asemenea, nici diferit de orice altceva. Capul lui Anthony Perkins rotindu-se în timp, pe gâtul lui lung şi subţire.

Numai o privire extrem de atentă ducea la această percepţie. Şi-a dat seama că de câteva minute nu era distras de venirea şi plecarea celorlalţi şi putea privi filmul cu acel grad de intensitate necesar. Natura filmului permitea

concentrarea deplină şi totodată depindea de aceasta. Ritmul nemilos al filmului nu avea nici un sens fără o atenţie corespunzătoare, fără genul de spectator a cărui vigilenţă absolută să nu trădeze aşteptările. Stătea şi se uita. În timpul care era necesar pentru ca Anthony Perkins să îşi întoarcă capul, păreau să curgă o seamă de idei legate de ştiinţă şi filozofie şi nenumărate alte lucruri, sau poate că vedea el prea multe, dar era imposibil să vezi prea multe. Cu cât erau mai puţine de văzut, cu cât se uita mai intens, cu atât vedea mai multe. Chiar asta era chestia. Să vezi ce e de văzut, să te uiţi în sfârşit şi să ştii că te uiţi, să simţi timpul trecând, să fii viu percepând ceea ce se întâmplă în cele mai mici registre ale mişcării.

Toată lumea îşi aminteşte numele ucigaşului, Norman Bates, dar nimeni nu-şi mai aminteşte numele victimei. Anthony Perkins este Norman Bates, Janet Leigh este Janet Leigh. Victima trebuie să ia numele actriţei care o joacă. Janet Leigh, ea e cea care intră în motelul îndepărtat al cărui proprietar este Norman Bates.

De mai mult de trei ore stă în picioare privind. Aceasta era a cincea zi la rând în care venea aici şi penultima zi înainte să se strângă instalaţia şi să fie dusă în alt oraş sau depozitată pe undeva, cine ştie prin ce loc obscur.

Nimeni dintre cei care intrau nu părea să ştie la ce să se aştepte şi, cu siguranţă, nimeni nu se aştepta la asta.

Filmul original fusese încetinit la un timp de proiecţie de douăzeci şi patru de ore. Ceea ce privea el acum părea film pur, timp pur. Oroarea evidentă a vechiului film gotic era subsumată timpului. Pentru cât timp trebuia să mai stea aici, câte săptămâni sau luni, înainte ca schema temporală a filmului să o absoarbă pe a lui, sau poate că asta deja începuse să se întâmple? S-a apropiat de ecran şi a rămas la o distanţă cam de jumătate de metru, urmărind crâmpeie şi

fragmente electrostatice, izbucniri de lumină tremurătoare. A dat ocol ecranului de câteva ori. Acum galeria era goală, iar el putea să se poziţioneze în diferite unghiuri şi puncte de delimitare. A mers cu spatele, menţinându-şi mereu privirea pe ecran. Înţelegea prea bine de ce filmul era proiectat fără sunet. Trebuia să fie mut. Trebuia să angajeze individul într-o profunzime aflată dincolo de limitele presupunerilor obişnuite, de lucrurile pe care le intuieşte, le bănuieşte şi le ia de-a gata.

S-a întors la peretele din capătul nordic, trecând pe lângă paznicul de la uşă. Paznicul se afla aici, dar prezenţa lui în încăpere era neînsemnată. Paznicul era aici pentru a fi nevăzut. Asta era meseria lui. Paznicul stătea cu faţa spre marginea ecranului, dar nu se uita nicăieri, se uita la ce s-or uita paznicii din muzee într-o încăpere goală. Bărbatul de la perete se afla aici, dar poate că pentru paznic el nu conta ca prezenţă mai mult decât conta prezenţa lui pentru bărbat. Bărbatul era aici de zile în şir, lungi perioade din fiecare zi şi, în tot cazul, acum era înapoi la perete, în întuneric, neclintit.

A privit ochii actorului, aflaţi într-un tranzit lent prin orbitele osoase. Se imagina pe sine văzând cu ochii actorului? Sau poate ochii actorului păreau să-l caute pe el?

Ştia că o să stea până se va închide muzeul, două ore şi jumătate mai târziu, apoi o să se întoarcă în zori. Intraseră doi bărbaţi şi i-a urmărit cu privirea, cel mai în vârstă se folosea de un baston şi purta un costum în care părea să fi călătorit mult, cu părul lung şi alb împletit la ceafă, probabil profesor emerit, iar cel mai tânăr, cu cămaşă de zi, blugi şi bascheţi, asistentul profesorului, slăbuţ şi un pic agitat. Acum se îndepărtau de uşă, în întunericul parţial din zona peretelui alăturat. S-a mai uitat o clipă la ei, universitarii, adepţii filmului, ai teoriei filmului, ai

sintaxei filmului, filmului şi mitului, ai dialecticii filmului, ai metafizicii filmului, în timp ce Janet Leigh începea să se dezbrace pentru duşul scăldat în sânge care urma.

Când un actor îşi mişca un muşchi, când ochii clipeau, era o revelaţie. Fiecare acţiune era descompusă în componente atât de distincte de întreg, încât privitorul se pomenea izolat de toate aşteptările.

Toată lumea se uita la ceva. El se uita la cei doi bărbaţi, ei se uitau la ecran. Anthony Perkins, prin gaura lui, se uita cum se dezbracă Janet Leigh.

La el nu se uita nimeni. Aceasta era lumea ideală, aşa cum ar fi proiectat-o el în mintea lui. Nu avea habar cum arăta în ochii celorlalţi. Nu era sigur cum arăta nici în propriii lui ochi. Arăta aşa cum îl vedea mama lui când se uita la el. Dar mama îi murise. Asta ridica o întrebare pentru studenţii avansaţi. Ce mai rămânea din el, pentru a fi văzut de alţii?

Pentru prima dată, nu-l deranja faptul că nu era singur. Aceşti doi bărbaţi aveau motive întemeiate să se afle aici, iar el se întreba dacă ei vedeau ceea ce vedea el. Şi chiar dacă vedeau, aveau să tragă concluzii diferite, să găsească referinţe dintr-o serie de filmografii şi discipline. Filmografie. Înainte, acest termen îl făcea să-şi tragă capul înapoi, ca pentru a crea o distanţă antiseptică între cuvânt şi el.

S-a gândit că poate ar vrea să cronometreze scena duşului. Apoi şi-a zis că acesta ar fi ultimul lucru pe care voia să îl facă. Ştia că era o scenă scurtă în filmul original, mai puţin de un minut, extraordinar de puţin, iar el urmărise aici scena prelungită, acum câteva zile, numai mişcare descompusă, fără suspans, groază sau ţipătul de cucuvea repetându-se spasmodic, alarmant. Inele de perdea, pe astea şi le amintea cel mai limpede, inelele de la perdeaua de duş, rotindu-se pe tijă atunci când e smulsă perdeaua, un moment care se

pierde la viteză normală, patru inele răsucindu-se lent deasupra figurii prăbuşite a lui Janet Leigh, un poem răzleţ deasupra morţii cumplite, iar apoi apa însângerată, adunându-se în bulboane în jurul gurii de scurgere, minut după minut, şi în cele din urmă pierind într-un vârtej.

Era nerăbdător să vadă din nou. Voia să numere inelele de perdea, poate patru, posibil cinci, sau mai multe, sau mai puţine. Ştia că şi cei doi bărbaţi de la peretele alăturat vor privi absorbiţi. Simţea că împărtăşesc cu toţii ceva, noi trei de-aici, aşa simţea. Era genul acela de rară camaraderie generată de evenimentele aparte, chiar dacă ceilalţi nu ştiau că el se afla aici.

Aproape nimeni nu intra singur în încăpere. Veneau în grupuri, în loturi, târşâindu-şi picioarele, vânzolindu-se un moment în preajma uşii, apoi plecând. Unul sau doi se întorceau şi plecau, iar apoi şi ceilalţi, uitând ce văzuseră chiar în secundele în care se întorceau îndreptându-se către uşă. S-a gândit la ei ca la nişte pasionaţi de teatru. Filmul, şi-a zis, e ceva solitar.

Janet Leigh, în lunga perioadă în care nu ştie ce va urma. A privit-o în timp ce îşi dădea jos halatul. A înţeles pentru prima oară că alb-negru era singura cale pentru filmul ca idee, filmul în minte. Aproape că ştia şi de ce, dar nu tocmai. Bărbaţii care stăteau în preajmă ar şti de ce. Pentru acest film, în acest spaţiu întunecat şi rece, era absolut necesar, alb-negru, încă un element neutralizant, o cale prin care acţiunea devenea ceva apropiat vieţii elementare, adâncindu-se în starea de narcoză. Janet Leigh, în procesul detaliat de a nu şti ceea ce e pe cale să i se întâmple.

Apoi ei au plecat, pur şi simplu, se duceau spre uşă. Nu ştia cum să interpreteze asta. A luat-o personal. Uşa înaltă s-a crăpat, pentru bărbatul cu baston mai întâi, după aceea pentru asistentul său. Au ieşit. De ce, se plictiseau? Au trecut de paznic şi duşi au fost. Trebuiau să gândească în cuvinte.

Asta era problema lor. Acţiunea se derula prea încet pentru ca vocabularul lor despre film să se poată ajusta. Nu-şi dădea seama dacă asta avea vreun sens. Ei nu puteau simţi bătaia de inimă a imaginilor proiectate la această viteză. Vocabularul lor despre film, credea el, nu se putea adapta la vergele de perdea, inele şi ochiuri. De ce, vreun avion de prins? Se credeau serioşi, dar nu erau. Şi, dacă nu eşti serios, nu ţi-e locul aici.

Apoi s-a gândit: Serioşi în legătură cu ce?

Cineva s-a deplasat într-un anumit punct din încăpere, aruncând o umbră pe ecran.

Experienţa implica un element de uitare. Voia să uite filmul original sau măcar să limiteze amintirea la o referinţă îndepărtată, neinvazivă. Avea în memorie şi această versiune, văzută şi revăzută toată săptămâna. Anthony Perkins în rolul lui Norman Bates, gâtul unui stârc, chipul unei păsări din profil.

Filmul îl făcea să se simtă ca o persoană care urmăreşte un film. Sensul acestui fapt îi scăpa. Simţea întruna chestii ale căror sensuri îi scăpau. Dar acesta nu era chiar un film, nu-i aşa, în sensul strict. Era o casetă video. Dar era şi un film. În sensul mai larg, urmărea un film, o peliculă, o imagine mai mult sau mai puţin mişcătoare.

Halatul ei, pus în sfârşit pe capacul închis al toaletei.

Cel mai tânăr voia să stea, s-a gândit, cu bascheţii lui jerpeliţi, dar a trebuit să-l urmeze pe acel teoretician tradiţional cu cosiţe împletite, altfel risca să-şi distrugă viitorul universitar.

Sau căderea pe scări, încă foarte departe, probabil ore întregi înainte ca detectivul particular, Arbogast, să se prăvălească cu spatele pe scări, cu faţa rău tăiată, cu ochii larg deschişi, fluturând din braţe, o scenă pe care şi-o amintea de mai devreme din acea săptămână, sau poate numai de ieri, imposibil de ţinut ordinea zilelor şi a vizionărilor. Arbogast. Numele era adânc sădit undeva în vreo

nişă obscură din lobul stâng al creierului. Norman Bates şi detectivul Arbogast. Acestea erau numele pe care şi le amintea peste anii care trecuseră de când văzuse filmul original. Arbogast pe scări, căzând pe vecie.

Douăzeci şi patru de ore. Muzeul se închidea la cinci şi jumătate, în majoritatea zilelor. Îşi dorea să se producă o situaţie în care muzeul să fie închis, dar nu şi galeria. Voia să vadă filmul proiectat de la cap la coadă de-a lungul a douăzeci şi patru de ore consecutive. Nimănui să nu i se permită să intre, odată ce începe proiecţia.

Într-un fel, ceea ce privea era istorie, un film cunoscut oamenilor de pretutindeni. A cochetat cu ideea că galeria era ca un sit conservat, căsuţa sau mormântul cufundat în tăcere al unui poet mort, o capelă medievală. Iată-l, Motelul Bates. Dar oamenii nu văd asta. Ei văd mişcare fracturată, cadre de film aflate la graniţa vieţii încremenite. El înţelege ce văd ei. Văd o încăpere aflată în moarte cerebrală, cu artă înghesuită pe şase podele strălucitoare. Filmul original este ceea ce contează pentru ei, o experienţă comună bună de retrăit pe ecrane TV, acasă, cu vasele în chiuvetă.

Îşi simţea oboseala în picioare, ore şi zile de stat aşa, greutatea unui corp stând în picioare. Douăzeci şi patru de ore. Cine ar supravieţui, fizic şi altminteri? Oare ar fi capabil să iasă în stradă după o zi şi-o noapte de trăit neîncetat în acest plan temporal radical modificat? Stând în picioare în întuneric, privind un ecran. Privind acum la felul în care dansează apa în faţa chipului ei, în timp ce ea alunecă în josul peretelui de faianţă, întinzând mâna către perdeaua de duş, ca să se prindă şi să oprească mişcarea trupului ei către ultima răsuflare.

Un fel de tremur în cascada de apă curgând din para duşului, iluzia unei adieri sau legănări.

Oare ar ieşi în stradă uitând cine era şi unde locuia, după un şnur de douăzeci şi patru de ore?

Sau chiar şi după atâtea ore câte erau acum, dacă s-ar extinde durata proiecţiei, iar el ar continua să vină, cinci, şase, şapte ore pe zi, săptămână după săptămână, oare ar mai fi în stare să trăiască în lume? Şi oare asta voia? Unde era ea, lumea?

A numărat şase inele. Inelele care se rotesc pe vergeaua perdelei atunci când o trage jos, căzând odată cu ea. Cuţitul, tăcerea, inelele rotindu-se.

E nevoie de o atenţie sporită ca să vezi ce se întâmplă chiar în faţa ta. E nevoie de trudă, de un efort cucernic, pentru a vedea ceea ce priveşti. Era fermecat de asta, de profunzimile la care se putea ajunge prin încetinirea mişcării, lucrurile de văzut, profunzimile lucrurilor atât de uşor de ratat în îngustul obicei al văzutului.

Oamenii, când şi când, aruncând umbre pe ecran.

A început să se gândească la relaţia unui lucru cu altul. Acest film avea aceeaşi relaţie cu filmul original pe care o avea şi filmul original cu experienţa reală, trăită. Era abaterea de la abatere. Filmul original era ficţiune, acesta era realitate.

Fără noimă, s-a gândit, dar poate că nu.

Ziua se scurgea în continuare, tot mai puţini oameni intrând, apoi aproape nici unul. Nu-şi dorea să fie nicăieri altundeva. Întunecat, lângă acest perete.

Felul în care încăperea pare să alunece pe şine, în spatele unui personaj. Personajul se mişcă, dar camera e cea care pare să se mişte. I se părea mult mai interesantă o scenă în care era doar un personaj de privit sau, şi mai bine, nici unul.

Scara goală, văzută de sus. Suspansul încearcă să-şi croiască drum, dar tăcerea şi nemişcarea îi supravieţuiesc.

Începea să înţeleagă, după tot acest timp, că stătuse aici aşteptând ceva. Ce anume? Era ceva ce conştiinţa lui nu putuse atinge, până acum. Aşteptase să sosească o femeie, o femeie singură, cineva cu care să poată vorbi, aici, la perete, în

şoaptă, cu măsură, desigur, sau mai târziu, undeva, schimbând idei şi impresii, ce văzuseră şi ce părere aveau. Asta era? Credea că va intra o femeie care va rămâne şi va privi pentru o vreme, găsindu-şi un loc la perete, jumătate de oră, atât era de ajuns, jumătate de oră, atât era suficient, o persoană serioasă, vorbind încet, purtând o rochie de vară pastelată.

Dobitoc.

Părea real, ritmul era paradoxal de real, trupurile mişcându-se muzical, abia mişcându-se, dodecafonic, lucrurile abia petrecându-se, cauză şi efect atât de drastic separate, încât lui i se părea real, aşa cum spunem despre toate lucrurile din lumea fizică pe care nu le înţelegem că sunt reale.

Uşa s-a crăpat, s-a produs o vânzoleală, trafic moderat undeva în capătul îndepărtat al etajului, oameni urcând pe o scară rulantă, un vânzător trecând prin fantă carduri de credit, un vânzător aruncând obiecte în pungile largi şi elegante ale muzeului, lumină şi sunete, o nespusă monotonie, o sugestie a vieţii de dincolo, a lumii de dincolo, acel fapt straniu şi luminos care respiră şi mănâncă acolo, afară, lucrul acela care nu este film.

1

Viaţa adevărată nu poate fi redusă la cuvinte rostite sau scrise, de nimeni, niciodată. Viaţa adevărată se petrece atunci când suntem singuri, gândind, simţind, pierduţi în amintire, conştienţi de noi înşine ca într-un vis, acele momente submicroscopice. A spus-o nu o dată, Elster a spus-o, şi nu într-un singur fel. Viaţa lui se petrecea, zicea el, atunci când stătea holbându-se la un perete gol, gândindu-se la cină.

O biografie de opt sute de pagini nu este decât pură speculaţie, zicea el.

Aproape că îl credeam când spunea asemenea lucruri. Zicea că facem asta tot timpul, noi toţi, devenim noi înşine dincolo de goana gândurilor şi a imaginilor înceţoşate, întrebându-ne alene când vom muri. Astfel trăim şi gândim, fie că o ştim, fie că nu. Acestea sunt gândurile întâmplătoare pe care le avem atunci când privim din tren pe geam, mici pete sumbre de panică meditativă.

Soarele dogorea. Asta era ceea ce-şi dorea, să simtă arşiţa puternică palpitându-i în trup, să-şi simtă trupul în sine, să-şi recâştige trupul din starea de greaţă a Ştirilor şi Traficului, cum o numea el.

Acesta era deşertul, mult dincolo de metropole şi oraşe răzleţe. El se afla aici ca să mănânce, să doarmă şi să transpire, ca să nu facă nimic, să stea şi să se gândească. Era casa, şi nimic altceva decât distanţele, fără panorame sau privelişti întinse, numai distanţele. Se afla aici, zicea el, pentru a înceta să vorbească. Nu exista nimeni cu care să se poată vorbi, în afară de mine. La început, făcea asta cumpătat şi niciodată la apus. Nu erau apusurile glorioase de la vârsta pensionării de pe piaţa acţiunilor şi obligaţiunilor. Pentru Elster,

apusul era o invenţie umană, lumină şi spaţiu, aranjate în funcţie de percepţia noastră, în elemente de care să ne minunăm. Ne uitam şi ne minunam. Era un tremur în aer, în timp ce culorile nenumite şi formele de relief se defineau, căpătau o limpezime a conturului şi a întinderii. Poate că diferenţa de vârstă dintre noi era cea care mă făcea să cred că el simţea altceva la cea din urmă lumină, o nelinişte persistentă, neinventată. Asta ar explica tăcerea.

Casa era un trist hibrid. Un acoperiş din tablă metalică ondulată, deasupra unui exterior din şindrilă, cu o potecă de piatră brută în faţă şi o verandă suspendată într-o parte. Aici stăteam noi în ora lui de linişte, sub un cer ca o torţă aprinsă, apropierea dealurilor abia vizibile în albeaţa din miezul zilei.

Ştiri şi Trafic. Sportul şi Vremea. Aceştia erau termenii acizi pentru viaţa pe care o lăsase în urmă, mai mult de doi ani de trăit cu acele minţi înguste care făcuseră războiul. Nu era decât zgomot de fond, zicea el fluturând dintr-o mână. Îi plăcea să fluture dintr-o mână a lehamite. Evaluări de risc şi documente diplomatice, grupurile de lucru interdisciplinare. El era intrusul, un savant cu o popularitate acceptată, dar fără experienţă în administraţie. Stătea la o masă într-o sală de conferinţe securizată, cu strategii şi analiştii militari. Se afla acolo pentru a conceptualiza, cuvântul lui, citat, pentru a aplica idei şi principii generale pe anumite chestiuni, precum desfăşurarea trupelor şi contrainsurecţia. Era autorizat să citească rapoarte secrete şi stenograme cu acces limitat, zicea el, şi asculta sporovăiala experţilor rezidenţi, a metafizicienilor din serviciile de informaţii, a fantezişti lor din Pentagon.

Etajul trei din inelul E al Pentagonului[1]. Cantitate şi fudulie, zicea el.

Dăduse toate astea pe spaţiu şi timp. Acestea erau lucruri pe care părea să le absoarbă prin toţi porii. Existau distanţele, cuprinzând toate trăsăturile peisajului, şi exista o forţă a timpului geologic, undeva acolo, afară, şirul de dâre lăsate de excavatoarele căutând oase uscate de vreme.

Văd întruna cuvintele. Arşiţă, spaţiu, nemişcare, distanţă. Au devenit stări mentale vizuale. Nu sunt sigur ce înseamnă asta. Văd întruna figuri în izolare, văd vechi dimensiuni fizice în senzaţiile pe care le generează aceste cuvinte, senzaţii care se adâncesc cu timpul. Acesta e celălalt cuvânt, timpul.

Conduceam şi priveam. El rămânea acasă, citea pe veranda cu podea scârţâindă, într-o fâşie de umbră. Eu făceam excursii în vechi albii uscate, pe poteci nemarcate, mereu cu apă, cărând apă pretutindeni, mereu cu pălărie, purtând o pălărie cu boruri largi şi o eşarfă, şi stăteam pe promontorii în soarele necruţător, stăteam şi priveam. Deşertul mă depăşea, era o fiinţă străină, era ştiinţifico-fantastic, era şi prea mult, şi îndepărtat în acelaşi timp, iar eu mă forţam să înţeleg că mă aflam acolo.

El ştia unde se afla, în scaunul lui, receptiv la protolume, credeam eu, la mările şi recifele de acum zece milioane de ani. Închidea ochii, divinizând în tăcere natura extincţiilor târzii, câmpii înierbate din cărţile ilustrate pentru copii, o regiune forfotind de cămile fericite şi zebre uriaşe, mastodonţi, tigri cu colţi-pumnal.

Extincţia era una dintre temele lui obişnuite. Peisajul inspira temele. Întinderile şi claustrofobia. Asta avea să devină o temă.

Richard Elster avea şaptezeci şi trei de ani, eu aveam mai puţin de jumătate din vârsta lui. Mă invitase să îi ţin companie aici, în vechea casă, modest mobilată, undeva la sud de nicăieri, în deşertul Sonora, sau poate că era deşertul Mojave,

sau poate cu totul alt deşert. Nu o vizită lungă, spusese.

Azi era ziua a zecea.

Îi mai vorbisem de două ori înainte, la New York, iar el ştia ce mă interesa, participarea lui la un film pe care voiam să îl fac, despre perioada în care lucrase pentru guvern, toată vorbăria şi bâlbâiala cu Irakul.

El avea să fie, de fapt, unicul participant. Chipul lui, cuvintele lui. Asta era tot ce-mi trebuia.

Mai întâi a zis nu. Apoi a zis niciodată. În cele din urmă, m-a sunat şi a zis că putem discuta chestiunea, dar nu în New York sau Washington. Prea multe blestemate de ecouri.

Am zburat la San Diego, am închiriat o maşină şi am condus spre est, printre munţii ce păreau să se înalţe direct din cotiturile drumului, formaţiunile de nori cumulus de vară târzie, iar apoi printre dealuri maronii, trecând de avertismente cu atenţie cad pietre şi mănunchiuri înclinate de tulpini spinoase şi, în cele din urmă, ieşind de pe şoseaua asfaltată, pe un drum sălbatic, rătăcit pentru o vreme în mâzgăleala neclară de pe harta însemnată cu creionul lui Elster.

Am ajuns după lăsarea întunericului.

— Fără fotoliu de pluş, lumină caldă şi cărţi pe un raft în fundal. Doar un om şi un zid, i-am spus. Omul stă acolo şi-şi relatează întreaga experienţă, tot ce îi vine în minte, personalităţi, teorii, detalii, sentimente. Dumneavoastră sunteţi omul. Fără voce din off care pune întrebări. Fără intercalări de imagini de război sau comentariile altora, vizibili sau nu.

— Şi mai ce?

— O filmare simplă, portret.

— Şi mai ce? a întrebat el.

— Orice pauze ar fi, sunt pauzele dumneavoastră, eu filmez fără oprire.

— Şi mai ce?

— Cameră cu hard disk. O singură filmare continuă.

— Cu o durată de?

— Depinde de dumneavoastră. Există un film rusesc, lungmetraj, *Arca rusească*, de Aleksandr Sokurov. O singură filmare lungă, cam o mie de actori şi figuranţi, trei orchestre, istorie, fantezie, scene cu mulţimi, scene în săli de bal şi apoi, la o oră după începerea filmului, un ospătar scapă un şervet, nu se taie, nu se poate tăia, camera pluteşte înaintând pe coridoare şi dând colţurile. Nouăzeci şi nouă de minute, am zis.

— Dar acela a fost un om pe care-l chema Aleksandr Sokurov. Numele dumneavoastră este Jim Finley.

Aş fi râs, dacă n-ar fi rostit replica cu un zâmbet. Elster vorbea ruseşte şi a pronunţat numele regizorului cu o anumită asprime. Ceea ce a făcut ca remarca lui să sune şi mai încărcată de satisfacţie. Aş fi putut susţine ceea ce era evident, şi anume că eu n-aveam să filmez un număr mare de oameni în compoziţii în mişcare. Dar am lăsat gluma să-şi trăiască viaţa până la capăt. Nu era omul care să lase loc nici celei mai mici corecţii.

Stătea pe verandă, un bărbat înalt în pantaloni de bumbac şifonaţi, cu aerul unei pietre de hotar. În cea mai mare parte a zilei umbla la bustul gol, uns cu un strat gros de cremă de protecţie solară, chiar şi la umbră, iar părul lui argintiu era, ca întotdeauna, împletit în coadă.

— Ziua a zecea, i-am zis.

În orele dimineţii, înfrunta soarele. Avea nevoie să-şi îmbogăţească rezervele de vitamina D şi îşi înălţa braţele spre soare, invocând zeii, zicea el, chiar dacă asta însemna generarea în taină a unor ţesuturi anormale.

— E mai sănătos să respingi anumite măsuri de precauţie, decât să te supui regulilor. Bănuiesc că ştiţi asta, a zis.

Avea o faţă prelungă şi rumenă, cu pielea uşor lăsată în josul obrajilor. Avea un nas mare şi ascuţit, ochii de un verde cenuşiu, sprâncenele vâlvoi. Părul împletit ar fi trebuit să pară nepotrivit, dar nu părea. Nu era minuţios aranjat, ci pur şi simplu împletit în şuviţe groase la ceafă, şi îi dădea un fel de identitate culturală, un aer distins, ca un bătrân intelectual al tribului.

— Acesta e un exil? Sunteţi în exil aici?

— Wolfowitz s-a dus la Banca Mondială. Acela a fost un exil, a zis el. Asta e altceva, o retragere spirituală. Casa a aparţinut, pe vremuri, cuiva din familia primei mele soţii. Vin aici de câţiva ani, din când în când. Vin ca să scriu, să mă gândesc. În altă parte, oriunde altundeva, zilele mele încep în conflict, fiecare pas pe care îl fac pe o stradă dintr-un oraş e un conflict, ceilalţi oameni sunt un conflict. Aici e diferit.

— Dar, de data asta, fără scris.

— Am avut oferte să scriu o carte. Tabloul camerei de război din punctul de vedere al unui intrus privilegiat. Dar nu vreau să scriu o carte, nici un fel de carte.

— Vreţi să staţi aici.

— Casa e a mea acum şi o macină timpul, dar asta e. Timpul încetineşte când sunt aici. Timpul devine orb. Simt peisajul, mai mult decât îl văd. Nu ştiu niciodată ce zi e. Nu ştiu niciodată dacă a trecut un minut sau o oră. Aici nu îmbătrânesc.

— Aş vrea să pot spune şi eu asta.

— Aveţi nevoie de un răspuns. Asta spuneţi?

— Am nevoie de un răspuns.

— Aveţi o viaţă acolo, acasă.

— O viaţă. S-ar putea să fie un cuvânt prea puternic.

Stătea cu capul lăsat pe spate, cu ochii închişi, cu faţa la soare.

— Nu sunteţi căsătorit, am dreptate?

— Separaţi. Suntem separaţi, am zis.

— Separaţi. Cât de cunoscut îmi sună. Aveţi un serviciu, ceva ce faceţi între proiecte?

Încercase, probabil, să nu încarce cuvântul proiecte cu o ironie inevitabilă.

— Lucruri sporadice. Muncă de producţie, ceva montaj.

Acum s-a uitat la mine. Posibil să se fi întrebat cine sunt.

— V-am mai întrebat o dată înainte, cum de sunteţi aşa de slab? Mâncaţi. Vă îndopaţi la fel de mult ca mine.

— Se pare că mănânc. Mănânc. Dar toată energia, toată hrana e consumată de film, i-am spus. Trupul nu primeşte nimic.

A închis ochii din nou, iar eu i-am urmărit sudoarea şi loţiunea de soare prelingându-i-se într-un pârâiaş pe frunte. Am aşteptat să mă întrebe de filmele făcute de mine pe cont propriu, întrebare pe care speram să nu o aud. Însă el îşi pierduse interesul pentru această conversaţie sau pur şi simplu avea acel gen de *ego* supraîncărcat care uită să intre în asemenea detalii. Avea să spună da sau nu în funcţie nu de calificările mele, ci de toanele lui, de momentele lui bune. M-am dus înăuntru ca să-mi verific e-mailurile la laptop, din nevoia de-a avea contact cu exteriorul, însă simţindu-mă corupt, de parcă aş fi încălcat un pact nescris al retragerii creatoare.

El citea mai ales poezie, îşi recitea tinereţea, mi-a zis, Zukofsky şi Pound, uneori cu voce tare, şi de asemenea Rilke în original, şoptind numai un vers, două, când şi când, din *Elegii*. Îşi exersa germana.

Făcusem un singur film, o idee de film, ziceau unii. L-am făcut, l-am terminat, oamenii l-au văzut, dar ce au văzut? O idee, au zis, care rămâne o idee.

N-am vrut să-i zic documentar, deşi era asamblat în totalitate din documente, filmări vechi, imagini de cinescop ale unor emisiuni TV din anii ’50. Material social şi istoric, însă montat astfel

încât întrecea cu mult limitele informaţiei şi obiectivităţii, nu era un document în sine. Eu vedeam în el ceva religios, poate că eram singurul, religios, încântător, o fiinţă în extaz.

Singura persoană prezentă pe ecran de la cap la coadă era el, Jerry Lewis, comediantul. Şi anume Jerry Lewis din din teledonurile timpurii, din emisiunile TV transmise o dată pe an pentru a strânge fonduri în beneficiul oamenilor suferind de distrofie musculară. Jerry Lewis zi şi noapte şi până a doua zi, eroic, tragicomic, suprarealist.

Mă uitam la imaginile de arhivă din anii de început, la fiecare clipă îndepărtată, era o altă civilizaţie, America de la mijlocul secolului, filmările semănând cu o formă de viaţă tehnologică deviantă, luptându-se să se nască din praful iradiat al epocii atomice. Am tăiat la montaj toate apariţiile invitaţilor, numerele de revistă, stelele de cinema, dansatorii, copiii cu dizabilităţi, publicul din studio, orchestra. Filmul era sută la sută Jerry, spectacol pur, Jerry vorbind, cântând, lăcrimând, Jerry cu cămaşa lui cu volane descheiată la gât, cu papionul desfăcut, cu un raton azvârlit peste umăr, Jerry provocând iubirea şi uimirea naţiunii la patru dimineaţa, în prim-plan, un tip tuns foarte scurt în lateral, transpirând în semidelir, un artist al bolii, implorându-ne să trimitem bani pentru a-i vindeca pe copiii lui suferinzi.

Îl aveam bâiguind în tăieturi pe sărite, un an pierzându-se în altul, sau mut, făcând pe bufonul, Jerry cu picioarele strâmbe şi gura jimbată, săltând pe-o trambulină cu încetinitorul, filmări vechi, cu defecte, semnale distorsionate, zgomote aiurea pe coloana sonoră, tot felul de dâre pe ecran. Îşi bagă beţele de la tobe în nări, îşi îndeasă microfonul în gură. Adăugasem porţiuni de muzică modernă pe coloană, dizarmonii, un anumit zumzet ca un ecou. Muzica avea ceva de dramă austeră, îl plasa pe

Jerry în afara clipei, într-un cadru mai larg, anistoric, un om aflat într-o misiune a Domnului.

M-am chinuit în privinţa duratei finale, hotărându-mă în cele din urmă asupra unei ciudăţenii de film de cincizeci şi şapte de minute, care a fost proiectat la câteva festivaluri de film documentar. Ar fi putut să fie de o sută cincizeci şi şapte de minute, ar fi putut să fie de patru, de şase ore. Mă terminase, mă lăsase lat, devenisem dublul înnebunit al lui Jerry, cu ochii ieşindu-mi din cap. Uneori un lucru care e greu e greu din cauză că tu îl faci greşit. Lucrul ăsta nu era greşit. Dar nu voiam să ştie Elster de el. Cum l-ar fi făcut să se simtă, fiindu-i succesor, un om serios după un comic dement.

Soţia îmi spusese odată: „Film, film, film. Dacă ai fi şi mai intens de-atât, ai deveni o gaură neagră. O ciudăţenie“, a zis ea. „Nu scapă nici o dâră de lumină.“

*

Am zis:

— Am peretele. Ştiu peretele, e într-un pod din Brooklyn, un pod industrial dărăpănat. Am acces cam tot timpul, zi şi noapte. Peretele e în mare parte gri, cu ceva crăpături, ceva pete, dar nu distrag atenţia, nu sunt elemente de decor intenţionate. Peretele e în regulă, mă gândesc la el, visez la el, deschid ochii şi-l văd, închid ochii şi uite-l.

— Simţiţi o nevoie profundă să faceţi lucrul ăsta. Spuneţi-mi de ce, a zis el.

— Dumneavoastră sunteţi răspunsul la întrebarea asta. Ceea ce spuneţi, ceea ce ne povestiţi despre aceşti ultimi ani, ceea ce ştiţi şi nu ştie nimeni altcineva.

Eram înăuntru, era târziu, el purta pantalonii aceia vechi şi şifonaţi, un tricou oarecare cu mânecă lungă, în picioarele mari şi amorţite avea nişte sandale de piele dichisite.

— Atâta o să vă zic. Războiul creează o lume închisă, şi nu doar pentru cei aflaţi în luptă, ci şi pentru cei care complotează, pentru strategi. Numai că războiul lor e cu acronime, proiecţii, conjuncturi, metodologii.

A cântat cuvintele, intonându-le, ca la biserică.

— Ajung să fie paralizaţi de sistemele aflate la dispoziţia lor. Războiul lor e abstract. Au impresia că trimit o armată într-un loc de pe hartă.

El nu era unul dintre strategi, a precizat inutil. Ştiam ce era, sau ce se presupunea că fusese, un intelectual din apărare, fără acreditările obişnuite, iar când am folosit termenul, asta l-a făcut să-şi încordeze fălcile cu mândrie, tânjind după primele săptămâni şi luni, cele de dinainte să înceapă să înţeleagă că ocupa un loc gol.

— Uneori nu exista nici o hartă care să se potrivească cu realitatea pe care încercam noi să o creăm.

— Ce realitate?

— E ceva ce facem de fiecare dată când clipim. Percepţia umană este o saga a realităţii create. Însă noi eram nişte entităţi ticluitoare mai presus de limitele convenite ale recunoaşterii şi interpretării. A minţi e necesar. Statul e nevoit să mintă. Nu există minciună în război sau într-o pregătire de război care să nu poată fi justificată. Noi mergeam şi mai departe de atât. Încercam să creăm alte realităţi peste noapte, seturi de cuvinte alese cu grijă, care se aseamănă cu sloganurile publicitare, memorabile şi repetabile. Acestea erau cuvinte care aveau să producă imagini în cele din urmă, iar apoi să devină tridimensionale. Realitatea se ridică în picioare, merge, se lasă pe vine. Exceptând cazurile când nu o face.

Nu fuma, însă vocea lui avea un timbru grunjos, poate era doar răguşeala vârstei, uneori parcă alunecând spre interior, devenind aproape de neauzit. Am stat pentru o vreme. El în mijlocul canapelei, cu umerii căzuţi, privind către un punct dintr-unul din colţurile de sus ale camerei. Avea nişte scotch cu sifon într-o ceaşcă de cafea pe care o ţinea strâns în dreptul burţii.

În cele din urmă, a zis:

— Haiku.

Am încuviinţat cu un aer gânditor, prosteşte, o serie lentă de gesturi menite să arate că înţeleg pe deplin.

— Haiku nu înseamnă nimic mai mult decât este. Un iaz pe timp de vară, o frunză în vânt. Este conştiinţa umană plasată în natură. Este răspunsul la toate, într-un număr fix de versuri, un cuantum oficial de silabe. Eu voiam un război haiku, a zis. Voiam un război în trei rânduri. Nu era o chestiune de niveluri de forţă sau logistică. Ceea ce voiam era un set de idei în legătură cu nişte lucruri trecătoare. Acesta e sufletul haikuului. Scoate totul la vedere. Vezi ce-i acolo. Lucrurile în război sunt trecătoare. Vezi ce-i acolo şi apoi fii pregătit să vezi cum dispare.

— Aţi folosit acest cuvânt. Haiku, am zis.

— Am folosit acest cuvânt. Pentru asta mă aflam acolo, ca să le dau cuvinte şi sensuri. Cuvinte pe care ei nu le foloseau, căi noi de a gândi şi vedea. Într-o discuţie sau alta, probabil c-am folosit acest cuvânt. N-au picat de pe scaune.

Nu ştiam nimic despre oamenii care nu picaseră de pe scaune. Însă începeam să îl cunosc pe Elster şi mă minunam de tactică, nu că ar fi contat până la urmă. Nu eram interesat de impresia pe care o făcuse asupra altora, ci de sentimentele lui vizavi de această experienţă. Putea să greşească, să se pripească, să se-nfurie, să obosească. Rânduri şi silabe. *Picioarele împuţite ale bătrânului* / *noapte agitată de vară*. Et cetera.

— Voiaţi un război. Doar că unul mai bun, am zis.

— Şi încă vreau un război. O mare putere trebuie să acţioneze. Am fost loviţi din greu. Trebuie să recucerim viitorul. Puterea voinţei, pur şi simplu o nevoie viscerală. Nu-i putem lăsa pe alţii să modeleze lumea noastră, minţile noastre. Vechi tradiţii despotice, deja moarte, asta e tot ce au ei. Noi avem o istorie vie, iar eu am crezut că voi fi în mijlocul ei. Dar în încăperile acelea, cu oamenii aceia, era vorba numai de priorităţi, statistici, evaluări, raţionalizări.

Sumbra melodicitate bisericească îi dispăruse din glas. Era obosit şi detaşat, prea rupt de evenimente ca să îşi verse ciuda. Am considerat potrivit să nu provoc alte comentarii. Avea să le vină vremea când va fi cazul, de la sine, în faţa camerei de filmat.

Şi-a terminat scotch-ul, dar şi-a păstrat în continuare ceşcuţa cuibărită în dreptul burţii. Eu beam vodcă cu suc de portocale şi gheaţă topită. Băutura se afla în acel stadiu al vieţii unei băuturi când iei ultima sorbitură fadă şi cazi într-o tristă introspecţie, undeva între autocompătimire şi autoacuzare.

Am stat şi ne-am gândit.

Am aruncat o privire înspre el. Voiam să mă duc la culcare, dar mi se părea că n-ar trebui să plec înaintea lui, nu eram sigur de ce, îl mai lăsasem aici în alte seri. Era o linişte deplină în cameră, în casă şi pretutindeni afară, ferestrele deschise, nimic în afară de noapte. Apoi am auzit o cursă de şoareci declanşându-se în bucătărie, arcul degajat, capcana sărind.

Acum eram trei. Dar Elster nu părea să fi băgat de seamă.

În New York, folosea un baston de care nu avea nevoie. Posibil să fi avut când şi când dureri moderate la un genunchi, însă bastonul era un accesoriu emoţional, eram sigur de asta, adoptat la

scurt timp după eliberarea lui din ministerele Ştirilor şi Traficului. Pomenise vag de o înlocuire de genunchi, vorbind mai mult singur decât cu mine, un motiv de autocompătimire. Elster avea tendinţa de-a se afla peste tot, în toate cele patru colţuri ale unei încăperi, strângând impresii despre el însuşi. Îmi plăcea bastonul. Mă ajuta să îl văd pe el, îl înălţa din peisajul general, un om care avea nevoie de o grotă protectoare în care să trăiască, ca într-un pântece, mare cât lumea, departe de tendinţele nivelatoare ale întâmplărilor şi legăturilor umane.

În acele zile din deşert, puţine lucruri îl scoteau din calmul lui obişnuit. Maşinile noastre aveau tracţiune pe patru roţi, era ceva esenţial, dar după toţi anii pe care-i petrecuse aici, el încă părea să fie într-o perioadă de acomodare cu condusul în afara şoselelor, sau cu orice fel de condus, oriunde. M-a rugat să îi programez GPS-ul din maşină. Voia ca sistemul să fie folosit, provoca sistemul să funcţioneze. S-a arătat satisfăcut, deşi fără mare tragere de inimă, când acesta l-a anunţat, cu o voce masculină răspicată, ceea ce el deja ştia, *urmează curbă la dreapta, în doi virgulă trei kilometri*, conducându-l în parcarea din magazinul alimentar din oraş, patruzeci de kilometri încolo, patruzeci înapoi. Gătea pentru amândoi în fiecare seară, insistând să pregătească cina, fără să arate nici urmă din precauţia pe care oamenii de vârsta lui tind să o aibă faţă de anumite mâncăruri şi de felul în care acestea afectează corpul care le consumă.

Făceam şi eu plimbări de unul singur, căutând câte un capăt de drum îndepărtat, iar apoi stând pur şi simplu în maşină, invocând filmul, făcând filmul, privind lung către întinderile psamitice. Sau conduceam printre versanţii abrupţi ai canioanelor, mergând pe pământul tare, uscat şi crăpat, cu maşina înotând în arşiţă, şi mă gândeam la apartamentul meu, două camere mici, chiria, facturile, telefoanele la care nu se răspundea, soţia

care nu mai era acolo, soţia de care mă separasem, omul de serviciu scrântit la cap, femeia în vârstă care cobora scările cu spatele, lent, veşnic, patru paliere, cu spatele, iar eu niciodată n-am întrebat-o de ce.

I-am vorbit lui Elster de un eseu pe care îl scrisese cu câţiva ani în urmă, numit „Renditions“[2]. Apăruse într-un jurnal ştiinţific, stârnind imediat criticii de stânga. Posibil ca asta să fi fost şi intenţia lui, însă tot ce-am putut găsi eu în acele pagini era o posibilă provocare de a desluşi un sens.

Prima frază era: „O guvernare este o organizaţie criminală“.

Ultima frază era: „În anii ce vor urma, desigur, bărbaţii şi femeile, fiecare în micul său spaţiu, cu căştile pe urechi, vor asculta casete secrete cu faptele penale ale administraţiei, în timp ce alţii vor studia dosare electronice pe ecrane sau se vor uita la casete video recuperate, cu oameni în cuşti, supuşi la dureri fizice extreme şi, în sfârşit, alţii, iarăşi alţii, dincolo de uşile închise, le vor pune întrebări tăioase unor indivizi în carne şi oase“.

Ceea ce se aşternea între aceste fraze era un studiu al cuvântului *rendition*, cu citate din engleza şi franceza veche, latina vulgară şi alte asemenea surse şi origini. Încă de la bun început, Elster cita unul dintre înţelesurile lui *rendering*, tencuială – un strat de ipsos aplicat pe suprafaţa unui zid. Pornind de aici, îi cerea cititorului să îşi imagineze o suprafaţă închisă cu pereţi, dintr-o ţară oarecare, şi o metodă de investigare, folosind ceea ce el numea tehnici intense de interogare, având ca scop capitularea (unul dintre înţelesurile lui *rendition* – cedarea sau predarea) persoanei care era interogată.

Nu citisem lucrarea la vremea respectivă, nu ştiam nimic despre ea. Dacă aş fi ştiut, înainte să îl cunosc pe Elster, ce-aş fi crezut? Originile cuvintelor şi închisori secrete. Franceza veche,

franceza ieşită din uz şi tortura prin delegaţie. Eseul se concentra pe cuvântul în sine, întrebuinţările timpurii cunoscute, schimbările ca formă şi sens, forme ancestrale, forme dublate, forme cu sufix. Existau nişte note de subsol ca nişte cuiburi de şerpi. Dar nici o menţionare explicită a locurilor închisorilor secrete, a statelor terţe sau a tratatelor şi convenţiilor internaţionale.

Compara evoluţia unui cuvânt cu cea a materiei organice.

Sublinia faptul că nu erau necesare cuvintele pentru a avea experienţă de viaţă adevărată.

Către finalul comentariului scria despre sensurile actuale şi selecte ale cuvântului *rendition* – interpretare, traducere, reprezentare. Între acei pereţi, undeva, în izolare, este pusă în scenă o dramă, veche cât memoria omenirii, scria el, cu actori dezbrăcaţi, înlănţuiţi, legaţi la ochi, alţi actori înarmaţi cu recuzită de intimidare, interpreţii, anonimi şi mascaţi, îmbrăcaţi în negru, iar ceea ce rezultă, scria el, este un spectacol al răzbunării care reflectă voinţa maselor şi traduce nevoia obscură a unei întregi naţiuni, a noastră.

Stăteam într-un colţ al verandei, ferit de soare, şi l-am întrebat de eseu. El a fluturat din mână, alungând întreaga chestiune. L-am întrebat de prima şi ultima frază. Păreau nelalocul lor în contextul mai larg, am zis, în care crima şi vina nu erau menţionate. Distonanţa e destul de frapantă.

— E intenţionată.

Intenţionată. Bun. Intenţionată pentru a stârni criticile administraţiei, am zis, nu factorii de decizie. Fantastic de ironic.

Stătea într-un şezlong pe care îl găsise în magazia din spatele casei, un scaun de plajă scos din elementul său, şi a deschis un ochi, cu un dispreţ leneş, cântărindu-mă din priviri: un tolomac care se lega de lucruri atât de evidente.

Bine. Dar cum i se părea acuzaţia că încercase să descopere mister şi romantism într-un cuvânt

care era folosit ca instrument al siguranţei statului, un cuvânt remodelat pe cale sintetică, ascunzând subiectul ruşinos pe care îl îmbrăţişa?

Însă n-am pus această întrebare. În schimb, am intrat în casă şi am turnat două pahare de apă cu gheaţă, am ieşit din nou şi m-am aşezat pe scaunul de lângă el. Mă întrebam dacă avea dreptate, dacă ţara avea nevoie de asta, dacă noi aveam nevoie în disperarea, în micimea noastră, de ceva, de orice, de orice-am fi putut avea parte, *rendition*, da, şi apoi invazie.

Şi-a ţinut paharul rece lipit de obraz şi a zis că nu a fost surprins de reacţia negativă. Surpriza a venit mai târziu, când a fost contactat de un fost coleg de facultate şi invitat la o întâlnire privată la un institut de cercetare, undeva pe lângă Washington. A stat într-o încăpere lambrisată, împreună cu alţi câţiva, inclusiv cu directorul adjunct al unei echipe de evaluare strategică ce nu exista în nici un set de documente oficiale. Nu a menţionat numele omului, fie fiindcă era genul acela de detaliu sensibil care trebuia să rămână între pereţii camerei lambrisate, fie fiindcă ştia că numele nu mi-ar fi zis mie nimic. I-au spus lui Elster că erau în căutarea unei persoane asemenea lui, cu anvergura sa interdisciplinară, un om cu reputaţie care ar putea împrospăta dialogul, lărgi punctul de vedere. Avea să urmeze perioada la guvern, întrerupând o serie de cursuri pe care le ţinea la Zürich, pe o temă pe care o numise visul extincţiei, iar după doi ani şi o parte din încă unul, iată-l aici, iarăşi, în deşert.

Nu existau dimineţi sau după-amiezi. Era o zi dintr-o bucată, în fiecare zi, până când soarele începea să-şi arcuiască razele şi să pălească, munţii înălţându-şi siluetele. Asta atunci când şedeam şi ne uitam în tăcere.

*

La cină, târziu, tăcerea strângea. Voiam să aud ploaia răpăind. Mâncam coaste de miel, pe care le făcea la grătar, pe cărbune, pe verandă. Mâncam cu capul plecat, cu faţa în farfurie. Era genul acela de vrajă a tăcerii care e greu de spart, devenind tot mai densă cu fiecare îmbucătură pe care o luam. Mă gândeam la timpul mort, la capcana propriei minţi, şi ascultam cum ne mestecam mâncarea. Voiam să îi spun ce bună era, dar gătea coastele prea tare, toate urmele de roz suculent se pierdeau în flăcări. Voiam să aud vântul pe dealuri, liliecii scârţâind sub streşini.

Era a douăsprezecea zi.

S-a uitat la sticla de bere din mână şi a anunţat că va veni în vizită fiica lui. Era de parcă aş fi auzit că pământul se sucise pe axă, făcând noaptea să se rotească înapoi în zorii zilei. Ştiri însemnate, altcineva, un chip şi o voce, pe nume Jessie, a zis el, o minte excepţională, nepământeană.

*

N-am întrebat-o niciodată pe bătrână care era motivul. O văzusem coborând scările cu spatele, ţinându-se strâns de balustradă. Mă opream şi o priveam, mă oferisem să o ajut, dar n-am întrebat niciodată, nu m-am interesat niciodată care-i problema, un beteşug, o chestiune de echilibru, o slăbiciune mintală. Doar stăteam pe palier şi o priveam cum coboară, treaptă cu treaptă, o letoniană, asta era tot ce ştiam, şi New York City, şi asta, unde oamenii nu întreabă.

1. Clădirea Pentagonului are cinci „inele“ concentrice, de fapt coridoare cu cinci laturi, pe toate cele cinci niveluri. „Inelele“ sunt notate de la A la E, dinspre interior spre exterior (n. t.).

2. Cuvânt cu multiple sensuri, cum ar fi: predare, capitulare, dar şi transformare, prefacere, chiar traducere, transpunere (n. t.).

2

O ploaie intensă s-a pornit măturând munţii, prea puternică pentru a mai lăsa loc de gândit, lăsându-ne fără cuvinte. Stăteam la intrarea acoperită dinspre verandă, noi trei, privind şi ascultând lumea spălată de ape. Jessie îşi ţinea strâns mâinile la piept, fiecare mână încleştată pe umărul opus. Aerul era tăios şi încărcat, iar atunci când ploaia s-a oprit, în câteva minute, ne-am întors în sufragerie şi am vorbit despre ceea ce vorbeam înainte să se spargă cerurile.

În acele prime zile mă gândeam la ea ca la Fiica lui. Posesivitatea lui Elster, spaţiul lui împrejmuit mă împiedica să o separ, să descopăr vreo urmă de fiinţă independentă. El voia ca ea să-i fie alături tot timpul. Când mi se adresa mie, o includea întotdeauna şi pe ea, o atrăgea printr-o privire sau un gest. Ochii lui aveau o strălucire entuziastă, destul de des întâlnită, cea a tatălui faţă de copil, însă părea să aibă efectul de-a domoli un eventual răspuns, sau poate că ea nici nu era interesată să aibă vreunul.

Era palidă şi slabă, douăzeci şi ceva de ani, stângace, cu o faţă blândă, nu cărnoasă, ci rotundă şi senină, şi părea receptivă la o oarecare prezenţă interioară. Tatăl ei zicea că auzea cuvinte din interiorul lor. N-am întrebat ce voia să spună cu asta. Era treaba lui să spună asemenea lucruri.

Purta blugi şi bascheţi, la fel ca mine, şi o cămaşă lejeră, şi era cineva cu care se putea vorbi, ceea ce făcea ziua să treacă mai uşor. Zicea că locuia cu mama ei în Upper East Side, un apartament pe care îl desfiinţa cu o ridicare din umeri. Făcea muncă voluntară, ajutând oameni în vârstă, cumpărându-le alimentele, ducându-i la medic. Fiecare dintre aceştia avea cam cinci

medici, zicea, iar pe ea n-o deranja să stea în sala de aşteptare, îi plăceau sălile de aşteptare, îi plăceau portarii chemând taxiuri, bărbaţii în uniformă, erau singurele uniforme pe care le puteai vedea într-o zi obişnuită, fiindcă poliţiştii de obicei stăteau la pândă în maşini.

Am aşteptat să mă întrebe unde locuiam, cum locuiam, cu cine, orice. Poate faptul că nu întreba o făcea interesantă.

Am zis:

— Am avut un studio pe undeva prin Queens. Mi-l puteam permite, apoi n-am mai putut. Lucrez la mine acasă, care e mai mult sau mai puţin în Chinatown. Încep proiecte, vorbesc cu oamenii, mă gândesc la alte proiecte. De unde-o să vină banii? Mă gândesc la o finanţare temporară. Nu sunt sigur ce înseamnă asta. Mă gândesc la fonduri mutuale cu plasamente în acţiuni, bani străini, fonduri de acoperire. Fiecare proiect devine o obsesie, altfel ce rost are. În clipa de faţă, am proiectul ăsta, tatăl tău. Ştiu că e omul potrivit şi am impresia că-şi dă şi el seama. Dar nu pot obţine un răspuns de la el. Să-l fac, să nu-l fac, poate, niciodată, altă dată. Mă uit la cer şi mă întreb. Pentru ce naiba mă aflu aici?

— Companie, a zis ea. Omul urăşte, total, la modul fizic, să fie singur.

— Urăşte să fie singur, dar în acelaşi timp vine aici, fiindcă aici nu e nimic, nu e nimeni. Alţi oameni înseamnă conflict, zice el.

— Nu şi aceia pe care-i alege el să-i fie alături. Câţiva studenţi de-a lungul anilor, apoi norocoasa de mine, apoi mama, odată ca niciodată. Are doi fii cu prima nevastă. El le zice Praf şi Pulbere. Nici să nu te gândeşti să deschizi subiectul.

De cele mai multe ori, vorbeam despre nimicuri, ea şi cu mine. Nu aveam nimic în comun, din câte se părea, dar subiectele ne tot dădeau târcoale. Povestea cum rămăsese derutată odată, când păşise pe o scară rulantă care nu funcţiona. Se întâmplase

în aeroportul din San Diego, unde era aşteptată de tatăl ei. Păşise pe o scară rulantă care ducea în sus, dar care nu se clintea, iar ea nu s-a putut adapta la aşa ceva, a trebuit să urce treptele forţându-se, şi îi era greu din cauză că se tot aştepta ca scările să se mişte, şi mergea aşa, pe jumătate, însă i se părea că nu merge nicăieri, din cauză că treptele nu se mişcau.

Nu şofa, fiindcă nu putea executa comenzile cu mâinile şi picioarele. Unul dintre oamenii de care avusese grijă tocmai murise de o nu ştiu ce multiplă. Mama ei vorbea în ruseşte la telefon, rafale de rusă zi şi noapte. Îi plăcea iarna, cu pajiştile înzăpezite din parc, dar nu se ducea prea departe, veveriţele puteau să turbeze pe timp de iarnă.

Îmi plăceau aceste conversaţii, erau liniştite, cu o stranie intensitate a fiecărei remarci răzleţe pe care-o făcea. Uneori mă uitam lung la ea, aşteptând ce, o privire întoarsă, un semn de disconfort. Avea trăsături obişnuite, ochi căprui, un păr şaten pe care şi-l tot netezea pe spate, după urechi. Înfăţişarea ei avea un soi de determinare, o insipiditate care părea intenţionată. Era o alegere făcută de ea, de-a arăta aşa, sau cel puţin aşa îmi ziceam. Viaţa ei era alta, nicicum apropiată de a mea, era ca o scăpare din tunelul apăsător al timpului pe care mi-l petreceam aici şi, în acelaşi timp, echilibra cumva implicarea tatălui ei în viitorul meu apropiat.

Elster a ieşit din dormitor în pijamale, târându-şi picioarele ca să ni se alăture pe verandă, desculţ, cu ceaşca de cafea în mână. S-a uitat la Jessie şi a zâmbit, părând să-şi amintească, cu toată ameţeala, că exista ceva ce voia să facă. Voia să zâmbească.

S-a instalat într-un scaun, vorbind rar, cu vocea slabă şi răguşită, noapte grea, dimineaţă devreme.

— Înainte să adorm, în sfârşit, mă gândeam cum atunci când eram mic încercam să-mi imaginez sfârşitul secolului, şi ce minunăţie îndepărtată

părea, calculam ce vârstă o să am când o să se termine secolul, ani, luni, zile, şi iată-ne aici, incredibil – am depăşit cu şase ani şi îmi dau seama că sunt acelaşi puşti slăbănog, viaţa mi-e umbrită de prezenţa lui, mă feresc să calc pe crăpăturile din trotuar, nu din superstiţie, ci ca un test, din disciplină, încă o fac. Şi mai ce? Îmi muşc pieliţele de la unghia degetului mare, mereu cel drept, încă o fac, desprind bucata de piele moartă, numai aşa ştiu cine sunt.

M-am uitat o dată în dulăpiorul de medicamente din baia lui. Nu a trebuit să deschid uşa dulăpiorului, nu exista nici o uşă. Şiruri de sticluţe, tuburi, cutii de pastile, aproape trei rafturi, şi încă alte câteva sticle, una desfăcută, pe capacul rezervorului toaletei, şi câteva prospecte împrăştiate pe o băncuţă, împăturite, arătându-şi literele mici, îngroşate, pline de avertismente.

— Nu în cărţile mele, prelegerile, conversaţiile mele, în nimic din toate astea. Ci în blestemata de pieliţă, pielea moartă, acolo mă aflu eu, viaţa mea, de acolo până aici. Vorbesc în somn, mereu am făcut-o, îmi zicea mama pe-atunci, şi nu am nevoie de nimeni ca să mi-o zică acum, o ştiu, mă aud, şi asta e şi mai important, cineva ar trebui să facă un studiu despre ce spun oamenii în somn, probabil că s-a şi făcut, vreun paralingvist, fiindcă înseamnă mai mult decât o mie de scrisori personale pe care le scrie un om într-o viaţă şi, în plus, se consideră literatură.

Nu toate medicamentele erau prescrise cu reţetă, dar majoritatea erau, şi toate intrau în alcătuirea lui Elster. Loţiunile, tabletele, capsulele, supozitoarele, pastele şi gelurile, sticluţele şi tuburile în care veneau acestea, etichetele, prospectele şi preţurile lipite, toate acestea erau Elster, vulnerabil, şi poate că părea ceva imoral prezenţa mea în încăpere, însă eu nu m-am simţit vinovat, doar absorbit în a-l cunoaşte pe om şi toate acele accesorii ale existenţei, agenţii care

schimbau dispoziţia, agenţii care stabileau obiceiuri, pe care nimeni nu-i vede şi nu încearcă să şi-i imagineze. Nu că acele lucruri ar fi fost aspecte serioase ale vieţii adevărate la care lui îi plăcea să facă referire, gândurile pierdute, amintirile care se înşiră de-a lungul deceniilor, pieliţa moartă de la degetul mare. Şi totuşi, într-un fel, iată-l, era aici, în dulăpiorul lui cu medicamente, omul în persoană, limpede conturat în picături, linguri şi miligrame.

— Uitaţi-vă la toate astea, a zis el fără să se uite, peisajul şi cerul, pe care le-a arătat fluturându-şi braţul în spate.

Nu ne-am uitat nici noi.

— Ziua se transformă în noapte, în cele din urmă, dar e o chestiune de lumină şi întuneric, nu e timp trecând, timp muritor. Nimic din teroarea obişnuită. Aici e diferit, timpul e enorm, asta simt eu aici, la modul palpabil. Timp care ne precede şi care ne supravieţuieşte.

Începeam să mă obişnuiesc cu asta, cu scara la care îşi formula gândurile, lungile decenii de gândit şi de vorbit despre chestiuni transcendentale. De această dată vorbea cu Jessie, cu ea vorbise tot timpul, aplecat în scaun.

Ea a zis:

— Teroarea obişnuită. Ce înseamnă teroarea obişnuită?

— Aici nu există, acea luare-aminte clipă de clipă, pe care o simt în oraşe.

Totul este inclus, ore şi minute, cuvinte şi cifre pretutindeni, a continuat el, gările, rutele de autobuz, contoarele taxiurilor, camerele de supraveghere. Totul e o chestiune de timp, timp nătâng, timp inferior, oameni uitându-se la ceas şi la alte maşinării menite să le aducă aminte. Acesta e timp care se scurge din vieţile noastre. Oraşele au fost construite pentru a măsura timpul, pentru a înlătura timpul din natură. Este o nesfârşită numărătoare inversă, a zis el. Când îi cojeşti toate

suprafeţele, când vezi înăuntru, ceea ce rămâne e teroare. Acesta e lucrul pe care literatura e menită să-l vindece. Poemul epic, povestea de noapte bună.

— Filmul, am zis eu.

S-a uitat la mine.

— Omul la perete.

— Da, am zis eu.

— Pus la perete.

— Nu, nu ca duşman, ci ca un fel de viziune, o nălucă din consiliile de război, cineva liber să spună orice doreşte, lucruri nespuse, lucruri confidenţiale, să aprecieze, să condamne, să divagheze. Orice spuneţi, ăsta-i filmul, dumneavoastră sunteţi filmul, dumneavoastră vorbiţi, eu filmez. Fără diagrame, hărţi, informaţii de fundal. Faţă şi ochi, alb-negru, ăsta-i filmul.

El a zis:

— *Up against the wall, motherfucker*[1], şi m-a privit intens. Numai că anii ’60 sunt duşi de mult şi nu mai există baricade.

— Filmul este baricada, i-am zis. Cea pe care o înălţăm noi, eu şi cu dumneavoastră. Cea pe care cineva stă în picioare spunându-ne adevărul.

— Niciodată nu ştiu ce să zic când vorbeşte aşa.

— Toată viaţa le-a vorbit studenţilor, am zis. Nu se aşteaptă să zică cineva ceva.

— Fiecare secundă e ca ultima lui răsuflare.

— Să stea şi să se gândească, pentru asta se află aici.

— Şi filmul ăsta pe care vrei să-l faci.

— Nu pot să-l fac singur.

— Dar n-ai prefera să faci un film adevărat? Câţi oameni o să vrea să-şi piardă timpul uitându-se la o chestie aşa de zombi?

— Corect.

— Chiar şi dacă spune ceva interesant până la urmă, o să fie genul de lucruri pe care lumea le poate citi într-o revistă.

— Corect, am zis.

— Nu că aş prea merge eu la film. Îmi plac filmele vechi de la televizor, când un bărbat îi aprinde ţigara unei femei. Se pare că doar asta fac bărbaţii şi femeile în filmele alea vechi. De obicei sunt absolut indiferentă. Dar de câte ori văd un film vechi la televizor, stau cu ochii-n patru după vreun bărbat care să-i aprindă ţigara unei femei.

Am zis:

— Paşii din filme.

— Paşii.

— Paşii din filme nu sună niciodată ca unii reali.

— Sunt paşi din filme.

— Vrei să spui, adică, de ce-ar suna ca unii reali.

— Sunt paşi din filme, a zis ea.

— L-am dus o dată pe tatăl tău la un film. Se numea *24 Hour Psycho*. Nu era chiar un film, ci o lucrare de artă conceptuală. Vechiul film al lui Hitchcock proiectat atât de încet, încât durează douăzeci şi patru de ore întreaga proiecţie.

— Mi-a zis.

— Ce ţi-a zis?

— Mi-a zis că a fost ca şi cum ai privi universul murind de-a lungul unei perioade de circa şapte miliarde de ani.

— Am stat acolo zece minute.

— Zicea că parcă ar fi urmărit contracţia universului.

— Omul gândeşte la scară cosmică. Asta ştim.

— Moartea fierbinte a universului, a spus ea.

— Am crezut că o să îl intereseze. Am ajuns şi-am plecat, în zece minute, el a zbughit-o, iar eu după el. Nu mi-a vorbit tot timpul cât am coborât şase etaje. Pe-atunci folosea un baston. Coborâre lentă, scări rulante, mulţimi, coridoare, în cele din urmă trepte. Nici un cuvânt.

— M-am întâlnit cu el în seara aceea şi mi-a zis. M-am gândit că eu aş vrea să-l văd. Ideea de-a nu

se petrece nimic, a zis ea. Ideea de-a aştepta, doar de-a aştepta. M-am dus a doua zi.

— Ai stat o vreme?

— Am stat o vreme. Fiindcă chiar şi atunci când se petrece ceva, încă aştepţi să se petreacă.

— Cât ai stat?

— Nu ştiu. Jumătate de oră.

— E bine. Jumătate de oră e bine.

— Bine, rău, asta e.

*

Elster a zis:

— Când era mică, obişnuia să-şi mişte buzele uşor, repetând pentru ea însăşi ce spuneam eu sau ce spunea maică-sa. Se uita foarte atentă. Eu vorbeam, ea se uita, încercând să-mi anticipeze vorbele cuvânt cu cuvânt, aproape silabă cu silabă. Îşi mişca buzele aproape în sincronie cu ale mele.

Jessie stătea de cealaltă parte a mesei când vorbea el. Mâncam omlete, mâncam omlete aproape în fiecare seară acum. Era mândru de omletele lui şi încerca să o facă să-l privească atunci când spărgea ouăle, când le bătea cu furculiţa şi aşa mai departe, vorbind în timp ce le asezona cu ulei de măsline şi legume, enunţând cuvântul *frittata*, dar ea nu era interesată.

— Era de parcă ar fi fost o străină învăţând engleză, a zis. Stătea chiar în faţa mea, încercând să definească cuvintele pe care le rosteam, să le absoarbă şi să le proceseze. Se uita, se gândea, repetând, interpretând. Privindu-mi gura, studiindu-mi buzele, mişcându-şi buzele. Trebuie să-ţi mărturisesc că am fost dezamăgit când a încetat să o mai facă. Cineva care ascultă cu adevărat.

Se uita la ea, zâmbind.

— Pe-atunci vorbea cu oamenii, cu străinii. Încă o mai face uneori. Încă o mai faci uneori, a zis. Cu cine vorbeşti?

Jessie, ridicând din umeri.

— Cu oamenii care stau la coadă la poştă, a zis el. Cu dădacele copiilor.

Ea îşi mesteca mâncarea, cu capul plecat, folosind furculiţa pentru a răsuci omleta în farfurie înainte de-a o tăia.

Foloseam aceeaşi baie, ea şi cu mine, dar ea rareori părea să fie acolo. O trusă mică, de avion, singura urmă a prezenţei ei, stătea înghesuită într-un colţ al pervazului. Săpunul şi prosoapele şi le ţinea în cameră.

Avea ceva de silfidă, aerul era elementul ei. Dădea impresia că totul în acest loc era la fel ca în oricare altul, acest sud şi vest, latitudine şi longitudine. Se muta dintr-un loc în altul printr-o blândă alunecare, simţind aceleaşi lucruri peste tot, asta era, spaţiul interior.

Patul ei nu era niciodată făcut. Am deschis uşa dormitorului şi m-am uitat de câteva ori, dar nu am intrat.

Stăteam afară până târziu, scotch pentru amândoi, sticla pe verandă şi stelele în ciorchini. Elster privea cerul, toate câte îţi apăreau în faţa ochilor, zicea el, erau acolo ca să le vezi, să le pui pe hartă, să te gândeşti la ele.

L-am întrebat dacă fusese în Irak. Trebuia să se gândească la această întrebare. Nu voiam să creadă că ştiam deja răspunsul şi că puneam întrebarea doar ca să-i provoc întreaga experienţă. Nu ştiam răspunsul.

A zis:

— Urăsc violenţa. Mă tem şi de gândul la ea, nu mă uit la filme violente, întorc privirea de la ştirile de la televizor care arată oameni morţi sau răniţi. M-am bătut o dată, eram un puşti, şi-am intrat în convulsii, a zis. Violenţa îmi îngheaţă sângele-n vine.

Mi-a spus că avea acces la toate sursele sau la orice fărâmă delicată de informaţie a serviciilor secrete. Ştiam că nu e adevărat. I se citea în glas şi pe faţă un jind amar, şi înţelegeam, desigur, că îmi spunea nişte lucruri, adevărate sau nu, doar fiindcă mă aflam acolo, ne aflam amândoi acolo, izolaţi, bând. Eram confidentul lui în lipsă de altceva, tânărul căruia i se încredinţau detaliile realităţii lui provizorii.

— Într-o zi le-am vorbit despre război. Irak e o şoaptă, le-am zis. Aceste flirturi nucleare pe care le tot avem cu vreun guvern sau altul. Mici şoapte, a zis. Îţi spun, asta se va schimba. Urmează ceva. Dar nu asta ne şi dorim? Nu cu asta ne este împovărată conştiinţa? Suntem cu toţii demodaţi. Materia vrea să se debaraseze de conştiinţa de sine. Noi suntem mintea şi sufletul care a devenit materia. E timpul să tragem obloanele. Asta ne mână acum.

Şi-a umplut iarăşi paharul şi mi-a dat sticla. Îmi plăcea.

— Noi vrem să fim materia moartă care eram cândva. Noi suntem ultima miliardime dintr-o secundă din evoluţia materiei. Când eram student, mă interesau ideile radicale. Oameni de ştiinţă, teologi, citeam scrierile misticilor de-a lungul veacurilor, eram o minte înfometată, o minte pură. Umpleam caiete întregi cu versiunile mele de filozofie universală. Şi iată-ne azi. Tot mai inventăm snoave despre sfârşit. Boli ale animalelor care se răspândesc, cancere transmisibile. Şi mai ce?

— Clima, am zis.

— Clima.

— Asteroidul, am zis.

— Asteroidul, meteoritul. Şi mai ce?

— Foametea, mondială.

— Foametea, a zis. Şi mai ce?

— O clipă.

— Nu contează. Fiindcă pentru mine asta nu-i interesant. Nu mă ajută cu nimic. Trebuie să gândim dincolo de asta.

Nu voiam să se oprească. Stăteam bând în tăcere şi încercam să mă gândesc la alte perspective posibile pentru sfârşitul vieţii pe pământ.

— Eram student. Mâncam prânzul şi studiam. Am studiat opera lui Teilhard de Chardin, a zis. S-a dus în China, un preot surghiunit, China, Mongolia, săpând după oase. Mâncam prânzul pe cărţile deschise. N-aveam nevoie de tavă. Tăvile erau stivuite la începutul şirului, în autoservirea şcolii. El susţinea că gândul omului e viu, că circulă. Iar sfera gândirii umane colective, aceasta se apropie de termenul final, de ultima sclipire. A existat o cămilă nord-americană. Unde e aceasta acum?

Era să zic că în Arabia Saudită. În schimb, i-am dat înapoi sticla.

— Vorbeaţi de anumite lucruri. Ce erau acestea, întâlniri ale consiliului politic? Cine era acolo? am întrebat. Membrii guvernului? Reprezentanţii armatei?

— Oricare erau pe-acolo. Nişte unii erau acolo.

Mi-a plăcut răspunsul. Spunea totul. Cu cât mă gândeam mai mult la el, cu atât părea totul mai clar.

El a zis:

— Materia. În toate stadiile, de la nivel subatomic până la atomi şi molecule anorganice. Ne extindem, zburăm în exterior, asta e natura vieţii încă de la celulă. Celula a fost o revoluţie. Gândeşte-te. Protozoarele, plantele, insectele, şi mai ce?

— Nu ştiu.

— Vertebratele.

— Vertebratele, am zis.

— Şi adaptările posibile. Târâtul, mersul de-a buşilea, ghemuitul biped, fiinţa conştientă, fiinţa conştientă de sine. Materia brută devine gând

uman analitic. Frumoasa complexitate a minţii noastre.

S-a oprit, a băut şi iarăşi s-a oprit.

— Ce suntem noi?

— Nu ştiu.

— Suntem o mulţime, o grămadă. Gândim în grupuri, călătorim în armate. Armatele poartă gena autodistrugerii. O singură bombă nu e niciodată suficientă. În ceaţa tehnologiei, acolo îşi pun la cale profeţii războaiele. Fiindcă acum urmează introversiunea. Părintele Teilhard ştia asta, punctul omega. Un salt în afara biologiei noastre. Pune-ţi această întrebare. Trebuie să fim oameni pentru totdeauna? Conştiinţa este epuizată. Înapoi la materia anorganică, acum. Asta e ceea ce ne dorim. Ne dorim să fim pietre pe un câmp.

M-am dus înăuntru după gheaţă. Când m-am întors, el se pişa de pe verandă, stând pe vârfuri, ca să nimerească peste balustradă. Apoi ne-am aşezat şi am ascultat ţipetele animalelor venind de undeva de departe, din desişuri, ne-am amintit unde eram şi, după ce sunetele s-au stins, n-am mai vorbit pentru o vreme. A zis că îşi dorea să fi rămas student, să plece în Mongolia, adevărata depărtare, să trăiască, să lucreze şi să se gândească. Îmi spunea Jimmy.

— Veţi avea ocazia să vorbiţi despre toate aceste lucruri, am zis. Vorbiţi, vă opriţi, vă gândiţi, vorbiţi. Chipul dumneavoastră, am zis. Cine sunteţi, ce credeţi. Alţi gânditori, scriitori, artişti, nimeni n-a mai făcut un asemenea film, nimic programat, nimic repetat, fără scenariu elaborat, fără concluzii prestabilite, ceva absolut autentic, netrunchiat.

Mi-am bălmăjit cele câteva replici prin aburii de whisky, parţial conştient că mai spusesem toate astea înainte, şi am auzit un oftat profund şi apoi vocea lui, liniştită şi reţinută, chiar tristă.

— Ceea ce vrei tu, prietene, fie că o ştii sau nu, e o confesiune publică.

Asta n-avea cum să fie bine. Bineînţeles că nu, i-am zis. I-am zis că nu aveam nici o intenţie să fac aşa ceva.

— O convertire pe patul de moarte. Asta vrei tu. Nesăbuinţa, vanitatea intelectualului. Vanitatea oarbă, preaslăvirea puterii. Iertaţi-mă, absolviţi-mă.

Am respins această idee, în sinea mea, şi i-am spus că nu aveam alte intenţii în afară de cele pe care le expusesem.

— Vrei să filmezi un om distrus, a zis el. Înţeleg asta. Altfel, ce rost are?

Un om contopindu-se cu războiul. Un om care încă mai crede în îndreptăţirea războiului, a războiului său. Cum ar arăta şi cum ar suna el în film, într-un teatru, pe un ecran, oriunde, vorbind despre un război haiku? Oare mă gândisem la asta? Mă gândisem la zid, la culoarea şi textura zidului, şi mă gândisem la chipul omului, la trăsăturile care erau puternice, dar în acelaşi timp capabile să se plieze către interior în decursul manifestării acelor adevăruri crude care i s-ar fi putut revărsa prin ochi, iar apoi m-am gândit la Jerry Lewis în prim-planul din 1952, Jerry smulgându-şi cravata în timp ce cânta o oarecare baladă lacrimogenă de pe Broadway.

Înainte de-a intra în casă, Elster mi-a strâns umărul, aparent într-un mod liniştitor, iar eu am mai rămas pe verandă pentru o vreme, prea adânc instalat în scaunul meu, şi-n noaptea însăşi, ca să mă întind după sticla de scotch. În spatele meu, lumina din dormitorul lui s-a stins, făcând cerul să se lumineze, şi ce straniu a părut, jumătate din ceruri apropiindu-se, toate acele mase incandescente sporindu-şi numărul, stelele şi constelaţiile, fiindcă cineva stinge o lumină într-o casă din deşert, şi îmi părea rău că el nu era aici ca să-l pot asculta vorbind despre asta, aproapele şi departele, ce credem că vedem atunci când nu vedem.

M-am întrebat dacă deveneam o familie, nu mai ciudată decât majoritatea familiilor, cu excepţia faptului că noi nu aveam nimic de făcut, nicăieri de mers, dar nici asta nu era aşa de ciudat, tată, fiică şi orice-aş-fi-fost-eu.

Mai era un lucru pe care-l spunea ea, soţia mea, compătimitoare, referindu-se la felul în care priveam eu viaţa, pe de o parte, şi filmul, pe de alta.

— De ce este atât de greu să fii serios, şi atât de uşor să fii prea serios?

Uşa de la baie era deschisă, la amiază, iar Jessie era înăuntru, desculţă, purtând un tricou şi chiloţi, cu capul aplecat deasupra chiuvetei, spălându-se pe faţă. M-am oprit la uşă. Nu eram sigur dacă voiam să mă vadă acolo. Nu mă imaginam intrând şi stând în spatele ei, aplecându-mă deasupra ei, nu vedeam toate astea cu limpezime, mâinile mele strecurându-i-se pe sub tricou, genunchii mei desfăcându-i genunchii, aşa încât să mă pot împinge mai strâns, să mă potrivesc în sus şi înăuntru, dar gândul s-a ivit subit, pentru o clipă infimă, iar când m-am îndepărtat de uşă, nu am făcut nici un efort ca să dispar în linişte.

A venit îngrijitorul, un om îndesat, purtând o şapcă de tractorist şi cercel într-o ureche. Avea grijă de casă atunci când Elster nu era aici, ceea ce însemna cam zece luni pe an, în majoritatea anilor. L-am urmărit dând ocol casei, ducându-se în partea unde se afla rezervorul cu propan. Când s-a întors, am dat din cap în timp ce trecea de mine şi intra în casă. N-a dat nici un semn că mi-ar fi luat în seamă prezenţa. M-am gândit că probabil locuia într-una dintre întinderile acelea ciudate de barăci, rulote şi maşini pe butuci, mici aşezări înghesuite pe care le vezi uneori la marginea şoselelor asfaltate.

Elster l-a urmat în bucătărie, vorbindu-i despre o problemă cu aragazul, iar eu mi-am întors privirea spre dealurile de calcar şi m-am văzut înrămat de

la acea distanţă, obiectiv, un bărbat în peisaj, abia vizibil, pe durata unei zile lungi.

Masa de prânz nu era fixă, era flexibilă, mâncai când şi unde doreai. M-am pomenit la masă cu Elster, care cerceta brânza procesată pe care o cumpărase Jessie la ultimul nostru drum în oraş. A zis că era colorată cu uraniu sărăcit şi a mâncat-o, scăldată în muştar, între felii de pâine, pâinea puşcăriaşilor[2], ceea ce am făcut şi eu.

Pentru el, ea era odorul nepreţuit. Însă nu părea uimit de felul ei de-a evita să răspundă la dragostea lui. Era ceva firesc la el să nu observe. Nu sunt convins că pricepea faptul că ea nu era el.

Când şi-a terminat sendvişul, s-a aşezat mai aproape pe scaun, cu coatele pe masă, cu vocea mai joasă acum.

— Eu nu ţin să văd un muflon înainte să mor.

— Bun, am zis.

— Dar vreau ca Jessie să vadă unul.

— Bun. O să facem o călătorie.

— O să facem o călătorie, a zis el.

— La un moment dat, e posibil să fie nevoie să coborâm din maşină şi să urcăm pe jos. Cred că-şi petrec vremea pe terasele de stânci. Şi mie mi-ar plăcea să văd unul. Nu ştiu exact de ce.

S-a aplecat, apropiindu-se şi mai mult.

— Ştii de ce a venit aici.

— Bănuiesc că voiaţi să o vedeţi.

— Mereu vreau să o văd. Maică-sa, a fost ideea maică-sii. Jessie se întâlneşte cu un bărbat.

— Bun.

— Iar mama ei îşi face anumite griji în legătură cu planurile lui, sau poate doar cu atitudinea lui în general, sau cu înfăţişarea, sau cine ştie cu ce. Şi a declarat, în felul ei autoritar, că e cazul ca Jessie să pună o oarecare distanţă între ei, deocamdată, temporar, ca să-şi dea seama cât de serioasă este relaţia lor.

— Aşa că iat-o aici. Şi aţi vorbit cu ea despre asta?

— Am încercat. Dar nu prea zice nimic. Nu e nici o problemă, asta zice. Se pare că-i place tipul. Se întâlnesc. Vorbesc.

— Cât de apropiaţi sunt?

— Vorbesc.

— Fac sex?

— Vorbesc, a zis el.

Acum stăteam amândoi cocoşaţi deasupra mesei, faţă în faţă, vorbind stingheriţi în şoaptă.

— A avut vreodată o aventură?

— Recunosc că m-am întrebat şi eu.

— Nici un prieten, la modul serios.

— Nu cred, nu, sigur nu.

— Mama ei a trimis-o. Asta trebuie să însemne ceva.

— Mama ei e o femeie superbă, chiar şi acum, dar încă mai există râcă între noi, iar când trimite fata în direcţia mea, da, asta înseamnă ceva. Dar e şi nebună. E o individă absolut dementă, care exagerează totul.

— Tipul nu e vreun obsedat care s-o urmărească. Nimic de genul ăsta.

— Doamne, nu, n-o urmăreşte, urăsc cuvântul ăsta. E, poate, insistent, atâta tot. Sau bâlbâit. Sau cu un ochi căprui şi unul albastru.

— Nevestele. Ce subiect, am zis.

— Nevestele, da.

— Câte?

— Câte. Două, a zis el.

— Doar două. Am crezut că poate mai multe.

— Doar două, a zis. Par mai multe.

— Ambele nebune, presupun.

— Ambele nebune. De-a lungul anilor se coace.

— Ce, nebunia?

— Nu o vezi la început. Fie că şi-o ascund, fie că are nevoie de timp să se coacă. Şi la un moment dat, devine inconfundabilă.

— Dar Jessie e o comoară, o binecuvântare.

— Aşa e. Şi tu?

— N-am copii.

— Nevasta ta. Nevasta de care te-ai separat. E nebună?

— Ea crede că eu sunt nebun.

— Iar tu nu crezi asta, a zis el.

— Nu ştiu.

— De ce te fereşti? E nebună. Spune-o.

Încă mai şopteam, eram uniţi prin şoapte, dar n-aveam de gând să o spun. M-am lăsat pe spate şi am închis ochii pentru o clipă, văzându-mi apartamentul, limpede, neclintit şi gol, la patru după-amiaza, ora locală, şi părea să fie mai mult din mine acolo, în acea lumină prăfoasă, decât era aici, în casă sau sub cerul liber, dar mă întrebam dacă voiam într-adevăr să mă reîntorc la a fi bărbatul care trăieşte în cele două camere înconjurate de oraşul ce fusese construit pentru a măsura timpul, în formularea lui Elster, timpul cel alunecos al ceasurilor, al calendarelor, al clipelor rămase de trăit.

Apoi m-am uitat la el şi l-am întrebat dacă exista vreun binoclu prin casă. Aveam nevoie de binoclu pentru expediţie, am zis. A părut intrigat. Muflonul, am zis. Dacă nu ne pomenim măturaţi de-o viitură. Dacă nu ne ucide căldura. O să vrem să avem un binoclu la îndemână, ca să vedem amănuntele. Masculul este cel cu coarnele mari şi curbate.

Ea a zis ceva amuzant la cină, cum că ar avea ochii mai apropiaţi unul de altul în New York, din cauza nesfârşitelor ambuteiaje de pe străzi. Aici, ochii i se depărtează, ochii i se adaptează condiţiilor, ca aripile sau ciocurile.

Alteori părea moartă la orice ar fi putut stârni o reacţie. Privirea ei părea cumva prescurtată, nu ajungea nici până la perete sau la fereastră. Mi se părea tulburător să o privesc, ştiind că ea nu se simţea privită. Unde era? Nu era pierdută în gânduri sau amintiri, nu măsura răstimpul următoarei ore sau clipe. Lipsea, strâns ţintuită în interior.

Tatăl ei se străduia din greu să nu observe aceste perioade. Stătea în celălalt capăt al camerei, cu poeţii lui, mişcându-şi buzele în timp ce citea.

Pe Richard Elster l-am abordat după o prelegere pe care o ţinuse la The New School şi n-am pierdut vremea, zicându-i imediat de ideea mea de film, simplu şi puternic, am zis, omul şi războiul, şi nici el n-a pierdut vremea, lăsându-mă împietrit într-un gest la mijlocul frazei, dar numai pentru moment. L-am urmat pe coridor, vorbind mai puţin iute, şi apoi în lift, tot vorbind, iar când am ieşit în stradă, s-a uitat la mine şi mi-a comentat înfăţişarea, zicând că arătam ca el când era mult mai tânăr, un student subnutrit şi epuizat. Am luat-o ca pe o încurajare, i-am dat cartea mea de vizită şi l-am ascultat cum o citea cu voce tare, Jim Finley, Deadbeat Films. Numai că nu era interesat să apară într-un film, nici al meu, nici al altcuiva.

Cea de-a doua întâlnire a fost mai lungă şi mai ciudată. Muzeul de Artă Modernă. Indiferent de câte ori mă duc la muzeu, mergând de la est spre vest, pare întotdeauna mai departe în josul străzii decât a fost ultima oară. Hoinăream printr-o expoziţie despre dadaism şi acolo era Elster, singur, aplecat deasupra unei vitrine. Ştiam că scrisese despre limbajul infantil şi că, prin urmare, sigur era interesat de o expoziţie importantă cu obiecte create în numele logicii demolate. L-am urmărit timp de jumătate de oră. Mă uitam la lucrurile la care se uita el. Din când în când, se sprijinea în baston, alteori pur şi simplu îl purta la nimereală, orizontal, printre şuvoaiele de oameni. Mi-am zis să fiu calm, să fiu civilizat, să vorbesc rar. Când s-a îndreptat spre ieşire, l-am abordat, amintindu-i de întâlnirea anterioară, am vorbit un pic despre limbajul infantil şi apoi l-am convins cu uşurelul să mergem de cealaltă parte a etajului şase al galeriei, unde era instalat *Psycho* cel lent-înaripat. Am stat în întuneric şi ne-am uitat. Am simţit aproape de îndată că Elster se împotrivea.

Ceva era subminat aici, limbajul tradiţional al reacţiilor sale. Imaginile născute moarte, timpul prăbuşindu-se, o idee atât de deschisă teoriei şi argumentului, încât lui nu-i mai lăsa nici un context de dominat, doar pură respingere. Afară, în stradă, în sfârşit a vorbit, mai ales despre genunchiul care îl durea. Nici un film, nici o şansă, niciodată.

O săptămână mai târziu, mi-a telefonat şi mi-a zis că era într-un loc numit Anza-Borrego, în California. Nu mai auzisem niciodată de acest loc. Apoi a sosit prin poştă o hartă desenată de mână, cu şosele şi drumuri pentru jeep, şi am prins un chilipir de zbor în după-amiaza următoare. Două zile, mi-am zis. Trei, cel mult.

1. Up Against the Wall, Motherfuckers (în trad. aprox.: „La zid, jigodiilor!“) este numele unei grupări anarhiste, faimoasă pentru acţiunile sale din Lower East Side (New York), avându-şi originile într-un grup de artişti din anii ’60, influenţaţi de mişcarea dadaistă (n. t.).
2. *Prison bread* (în orig.). Expresia poate avea sensuri multiple; în cazul de faţă este posibil să facă trimitere la numele unei companii de produse de panificaţie, The Prison Bread Company, creată după conceptul unei companii fictive din timpul războiului, când pâinea era făcută de puşcăriaşi, pentru că restul oamenilor din comunităţi depuneau eforturi pentru susţinerea războiului (n. r.).

3

Fiecare clipă pierdută este viaţa. Ne este incognoscibilă, excepţie făcând noi înşine, nespus de noi înşine, acest bărbat, acea femeie. Copilăria este viaţă pierdută, cerută înapoi clipă cu clipă, a zis el. Doi copii singuri în cameră, într-o lumină confuză, gemeni, râzând. Treizeci de ani mai târziu, unul în Chicago, unul în Hong Kong, ei sunt urmarea acelei clipe.

O clipă, un gând, acum aici şi acum pierdute, fiecare dintre noi, undeva pe o stradă, şi asta e totul. Mă întrebam ce voia să spună prin totul. E ceea ce numim sinele, viaţa adevărată, a zis el, fiinţa esenţială. Este sinele, bălăcindu-se alene în ceea ce cunoaşte, iar ceea ce cunoaşte este faptul că nu va trăi la nesfârşit.

Obişnuiam să rămân aşezat şi la genericele de la final, la toate, atunci când mă duceam la film. Era o practică opusă intuiţiei şi bunului-simţ. Aveam douăzeci şi un pic de ani, eram neafiliat în toate privinţele, şi nu-mi părăseam niciodată locul până nu se încheia întreaga curgere de nume şi titulaturi. Titulaturile erau într-o limbă izvorâtă din vreun război străvechi. Clachetist, armurier, boomist, costumele figuraţiei. Mă simţeam obligat să rămân aşezat şi să citesc. Senzaţia era aceea că cedam unui păcat. Cazul cel mai flagrant de acest fel s-a petrecut la finalul unei importante producţii hollywoodiene, când a început să curgă genericul, proces care a durat cinci, zece, cincisprezece minute şi a inclus sute de nume, o mie de nume. Erau decăderea şi dispariţia, un spectacol al excesului aproape egal cu filmul însuşi, dar nu voiam să se termine.

Făcea parte din experienţă, totul conta, trebuia absorbit, îndurat, cascadorii şoferi, asistenţii

scenografi, contabilitatea. Citeam numele, pe toate, majoritatea, oameni adevăraţi, cine erau, de ce erau aşa mulţi, nume care mă bântuiau în întuneric. Până s-a terminat genericul, rămăsesem singurul din cinematograf, poate mai era vreo bătrână stând pe undeva, vreo văduvă pe care n-o caută niciodată copiii. Am încetat să mai fac asta atunci când am intrat şi eu în această afacere, deşi nu o consideram o afacere. Era film, atâta tot, iar eu eram hotărât să fac unul, să produc unul. *Un film. Ein Film.*

Aici, cu ei, nu-mi era dor de filme. Peisajul începea să pară normal, distanţa era normală, arşiţa ţinea de vreme, iar vremea de arşiţă. Începeam să înţeleg ce voia să spună Elster când zicea că aici timpul e orb. În afară de tufele şi de cactuşii din zonă, numai valuri de spaţiu, tunete ocazionale îndepărtate, aşteptarea ploii, lunga privire peste dealuri către un lanţ muntos care ieri era acolo, azi se pierdea în cerul lipsit de viaţă.

— Arşiţă.

— Aşa e, a zis Jessie.

— Zi cuvântul.

— Arşiţă.

— Îl simţi cum duduie.

— Arşiţă, a zis ea.

Stătea la soare, era prima oară că o vedeam făcând asta, purtând ce purta întotdeauna, cu blugii suflecaţi pe gambe, mânecile cămăşii până la cot, iar eu stăteam la umbră privind.

— O să mori dacă faci asta.

— Ce anume?

— Să stai la soare.

— Ce altceva e de făcut?

— Stai înăuntru şi fă planuri pentru ziua de mâine.

— De fapt, unde ne aflăm? a zis ea. Ştiu măcar atâta?

Nu-mi foloseam mobilul şi nu mă atingeam de laptop aproape deloc. Începuseră să pară firave,

indiferent de viteza şi de raza lor de acţiune, maşinării copleşite de peisaj. Jessie încerca să citească science-fiction, însă nimic din ceea ce citise până acum nu putea face faţă vieţii obişnuite de pe această planetă, zicea ea, era pur şi simplu dincolo de orice închipuire. Tatăl ei găsise două gantere într-un dulap, de trei, patru kilograme fiecare, fabricate în Austria. De când se aflau acolo? Cum ajunseseră acolo? Cine le folosise? Acum începuse el să le folosească, ridicând şi inspirând, ridicând şi oftând, un braţ, apoi celălalt, în sus şi-n jos, sunetele pe care le scotea te trimiteau cu gândul la un om în toiul unei strangulări controlate, asfixiere autoerotică.

Eu ce făceam? Umpleam geanta frigorifică din polistiren expandat cu pungi de gheaţă şi sticle de apă şi făceam curse cu maşina, fără o ţintă anume, ascultând casete cu cântăreţi de blues. I-am scris soţiei mele o scrisoare şi apoi am încercat să mă hotărăsc dacă să o trimit sau să o rup, ori să aştept câteva zile şi apoi să o rescriu şi să o trimit sau să o rup. Le aruncam animalelor coji de banane de pe verandă şi am încetat să mai număr zilele de când sosisem, undeva pe la a douăzeci şi doua.

*

În bucătărie, el a zis:

— Ştiu de căsnicia ta. Ai genul acela de căsnicie în care vă spuneţi totul unul altuia. Tu îi spui totul. Mă uit la tine şi îţi citesc asta pe chip. E lucrul cel mai rău pe care îl poţi face într-o căsnicie. Să-i spui ei tot ce simţi, să-i spui tot ce faci. De asta crede că eşti nebun.

La cină, la o altă omletă, a continuat, fluturându-şi furculiţa:

— Înţelegi că nu e o chestiune de strategie. Nu vorbesc de secrete sau înşelăciuni. Vorbesc despre

a fi tu însuţi. Dacă dezvălui totul, dacă scoţi la iveală fiecare sentiment, dacă ceri înţelegere, pierzi ceva crucial în privinţa sentimentului de-a fi tu însuţi. Trebuie să ştii lucruri pe care ceilalţi nu le ştiu. Ceea ce nimeni nu ştie despre tine este ceea ce-ţi permite să te cunoşti pe tine însuţi.

Jessie schimba locul paharelor şi vaselor din vitrină, astfel încât să nu le folosim mereu pe aceleaşi şi să le neglijăm pe celelalte. Făcea asta cuprinsă de accese regulate de energie, o persoană posedată, creând un aranjament sistematic în chiuvetă, în coşul de scurs şi pe rafturi. Tatăl ei o încuraja. El ştergea farfuriile şi apoi o privea cum le pune în raft, fiecare în fanta sa, cu precizie. Funcţiona, ajuta prin casă şi făcea totul într-un stil extrem, ceea ce era bine, ceea ce era grozav, spunea el, fiindcă ce sens are să speli vasele dacă nu eşti mânat de ceva mai presus decât simpla necesitate.

I-a zis:

— Înainte să pleci, vreau să vezi un muflon.

Ea a rămas cu gura căscată, cu mâinile depărtate, cu palmele în sus, adică de unde a mai scos-o şi pe-asta, adică ce-am făcut să merit asta, cu ochii larg deschişi, un copil stupefiat dintr-un desen animat.

Noaptea în care ea vorbea despre galeriile de artă din Chelsea.

Obişnuia să viziteze galeriile cu o prietenă pe nume Alicia. Zicea că Alicia era profundă ca o cizmă. Zicea că se plimbau pe strada lungă alegând galerii la întâmplare şi privind obiectele de artă şi apoi se plimbau mai departe pe stradă, dădeau colţul şi treceau pe strada următoare, plimbându-se şi privind, şi într-o zi ea s-a gândit la ceva inexplicabil. Hai să facem acelaşi lucru, să cutreierăm aceleaşi străzi, dar fără să intrăm în galerii. Alicia a zis da aproape instantaneu. Aşa au făcut, şi a fost ca o mică bucurie, zicea ea, s-a întâmplat de parcă fusese ideea vieţii lor, a

amândurora. Să se plimbe pe acele străzi lungi şi în mare parte pustii, în după-amiezile din timpul săptămânii, şi să ocolească în mod tacit arta, apoi să traverseze şi să se plimbe în sens invers pe cealaltă parte a aceleiaşi străzi, să dea colţul şi să treacă la strada următoare şi tot aşa la următoarea stradă, să traverseze şi să se plimbe în sens invers pe aceeaşi stradă. Pe o parte şi apoi pe alta, după aceea pe următoarea stradă, iar şi iar, doar plimbându-se şi vorbind. Sincer vorbind, îmbogăţea experienţa, zicea ea, o îmbunătăţea, o făcea mai favorabilă, stradă după stradă.

Noaptea în care ea stătea pe marginea verandei, cu faţa înfruntând întunericul, cu mâinile pe balustradă.

Era aproape o poză, studiată, neobişnuită în cazul ei, iar eu m-am ridicat în picioare, nu eram sigur de ce, doar m-am ridicat, privind-o. Lumina din dormitorul lui Elster era încă aprinsă. Cred că voiam ca ea să se întoarcă şi să mă vadă stând acolo. Dac-aş fi zis ceva, ar fi ştiut că stau în picioare. Sursa vocii i-ar fi indicat faptul că stăteam în picioare şi s-ar fi întrebat de ce şi atunci s-ar fi întors şi m-ar fi privit. Aşa mi-aş fi dat seama ce voia, din felul în care se întorcea, din expresia de pe chipul ei, sau mi-aş fi dat seama ce voiam eu. Fiindcă trebuia să fiu isteţ, să am grijă. Ne aflam aici, noi trei, toţi singuri, iar eu eram cel aflat la mijloc, posibilul agitator, distrugătorul familiei.

Când s-a stins lumina din dormitorul lui Elster, mi-am dat seama ce întoarcere nevinovată era acea clipă, doi adolescenţi, un băiat şi o fată din altă epocă, aşteptând ca părinţii ei să meargă la culcare, numai că părinţii ei erau divorţaţi şi acriţi, iar mama ei se culcase cu trei ore în urmă, după fusul orar estic, şi probabil nu singură.

Am rugat-o să vină şi să şadă lângă mine. Am folosit expresia asta, să şadă lângă mine. Ea a traversat veranda şi am stat împreună o vreme. A

zis că se gândea la un cuplu mai în vârstă, nişte oameni pe care îi ducea la doctor şi îi ajuta pe-acasă uneori. Se uitau la televizor în timpul zilei, iar femeia îşi tot privea bărbatul, ca să îi vadă reacţiile la orice-ar fi zis sau făcut oamenii de pe ecran. Dar el nu reacţiona, nu avea niciodată nici o reacţie, nici măcar nu o observa că se uită la el, iar Jessie credea că acesta era întregul lung spectacol al căsniciei, strop cu strop, un cap întorcându-se, celălalt cap indiferent. Îşi pierdeau mereu lucrurile şi petreceau ore şi apoi zile încercând să le găsească, misterul obiectelor care dispăreau, ochelari, stilouri, chitanţe, chei, desigur, pantofi, un pantof, ambii pantofi, iar lui Jessie îi plăcea să caute, era bună la asta, mişunau toţi trei prin apartament, vorbind, căutând, încercând să reconstruiască. Cuplul folosea stilouri demodate, cu pompiţă, alimentate cu cerneală adevărată. Erau oameni drăguţi, fără să fie putred de bogaţi, pierzând, rătăcind, scăpând mereu ceva din mână. Scăpau linguri, scăpau cărţi, pierdeau periuţe de dinţi. Pierduseră un tablou făcut de un celebru american în viaţă, pe care Jessie îl găsise în spatele unui dulap. Apoi a observat-o pe soţie cum îşi priveşte soţul pentru a-i vedea reacţia şi şi-a dat seama că devenise şi ea parte din ritual, cineva care se uită la altcineva care se uită la altcineva.

Erau atât de normali pe cât pot fi oamenii, astfel încât să-i consideri încă normali, a zis ea. Un pic mai normali de atât, şi ar fi fost periculoşi.

M-am întins şi am luat-o de mână, nefiind sigur de ce. Îmi plăcea să mi-o imaginez cu bătrânii aceia, trei inocenţi scotocind camerele cu orele. M-a lăsat, fără să dea vreun semn că ar fi băgat de seamă. Era parte din asimetria ei, mâna moale, chipul pustiit, şi nu mă făcea neapărat să mă gândesc că momentul s-ar fi putut extinde pentru a include şi alte gesturi, mai intime. Părea să nu stea alături de nimeni, îi vorbea prin mine femeii în sari

dintr-un autobuz din partea opusă a oraşului sau recepţionerei din biroul medicului.

Nimic din toate astea n-au mai contat atunci când s-a aprins lumina din camera tatălui ei. Nu ştiam cum să-mi desprind mâna fără să mă simt ridicol. Mişcarea trebuia să fie strategică, nu tactică, trebuia să fie din tot corpul, aşa că m-am ridicat şi m-am dus spre balustradă, mâna fiind un detaliu întâmplător. El a ieşit târşâindu-şi picioarele şi a trecut pe lângă mine, cu pijamalele mirosind a bătrân, trup bătrân, dormitor, cearşafuri, mirosul credincios urmându-l pe om în scaunul lui.

— Vreţi ceva de băut?

— Scotch, simplu, a zis.

Înăuntru, am auzit uşa de plasă deschizându-se şi închizându-se şi am văzut-o traversând sufrageria şi îndreptându-se spre hol, seara se sfârşise, una dintr-o sută de dăţi în care o zăream în treacăt sau treceam pe lângă ea sau intram pe uşă când ea ieşea, o scurtă durată de viaţă a neîntâlnirilor, ca şi cum ar fi fost soră-ta crescând, numai că acum încărcată de electricitate, o oarecare tensiune în atmosferă.

I-am dus scotch-ul pe verandă, pentru mine vodcă, un cub, noapte amplă, luna în tranzit. Când era mică, a zis el, iar eu l-am aşteptat să soarbă din băutură. Trebuia să îşi atingă braţul sau faţa ca să ştie cine este. Se întâmpla rar, dar se întâmpla, a zis el. Îşi punea mâna pe faţă. Asta-i Jessica. Corpul ei nu era acolo până când nu îl atingea ea. Nu-şi mai aminteşte acum, era mică, doctori, teste, mama ei o ciupea, reacţie infimă. Nu era un copil care să aibă nevoie de prieteni imaginari. Era imaginară pentru ea însăşi.

N-am mai vorbit despre nimic special, chestiuni casnice, un drum în oraş, însă anumite subiecte şuşoteau pe margine. Iubirea tatălui, acesta era unul dintre ele, iar altul viaţa tărăgănată a omului, şi tânăra femeie care nu voia să se afle aici, şi de

asemenea alte chestiuni, implicit, războiul, rolul lui, filmul meu.

Am zis:

— Camera stă pe un trepied. Eu stau într-o parte. Vă uitaţi la mine, nu la cameră. Folosesc lumina disponibilă. Vine zgomot din stradă? Nu contează. E cinematografia în stadiul de primată. Ivirea omului.

Un zâmbet vag. Ştia că nu sunt decât vorbe. Motivul pentru care mă aflam aici începuse să pălească. Pur şi simplu mă aflam aici, spunând vorbe. Voiam să uit de ideea întoarcerii acolo, la responsabilităţi, la vechile chinuri, la focurile începuturilor a ceva ce n-avea să ducă nicăieri. Câte începuturi, înainte să înţelegem minciunile ce zac în entuziasmul nostru? Într-o zi, în curând, toate vorbele, ale lui şi ale mele, vor fi ca ale ei, doar vorbe, de sine stătătoare, fără trimitere. Vom fi aici aşa cum sunt aici muştele şi şoarecii, de-ai locului, nevăzând şi neştiind nimic în afară de cât ne permite biata noastră natură. O idilă confuză în câmpiile verii.

— Timpul dispărând. Asta simt aici, a zis el. Timpul devenind tot mai bătrân. Enorm de bătrân. Nu de la o zi la alta. Ăsta e timp profund, timp epocal. Vieţile noastre retrăgându-se într-un trecut îndepărtat. Aşa e aici. Deşertul din Pleistocen, regula extincţiei.

M-am gândit la Jessie dormind. Avea să închidă ochii şi să dispară, acesta era unul dintre darurile ei, m-am gândit, cădea într-un somn imediat. În fiecare noapte la fel. Dormea pe o parte, cuibărită embrionic, abia respirând.

— Conştiinţa se acumulează. Începe să se întoarcă asupra ei înseşi. Există ceva aproape matematic în asta, mi se pare. E aproape ca o lege din matematică sau fizică pe care încă n-am reuşit s-o desluşim, unde mintea transcende totul, către interior. Punctul omega, a zis el. Oricare-ar fi sensul hărăzit acestui termen, dacă are un sens,

dacă nu e un exemplu de limbaj care se trudeşte către vreo idee de dincolo de experienţa noastră.

— Ce idee?

— Ce idee. Paroxismul. Fie o transformare sublimă a minţii şi a sufletului, fie vreo convulsie materială. Vrem să se petreacă.

— Credeţi că vrem să se petreacă.

— Vrem să se petreacă. Vreun paroxism.

Îi plăcea acest cuvânt. L-am lăsat amândoi să atârne acolo.

— Gândeşte-te. Am depăşit cu totul stadiul de fiinţă. Pietre. Doar dacă pietrele nu sunt cumva fiinţe. Doar dacă nu cumva există o mutaţie profund mistică ce pune fiinţă în piatră.

Camerele noastre aveau un perete comun, a ei şi a mea, şi mă imaginam stând întins în pat, nu foarte conştient, pe jumătate halucinând, există un cuvânt pentru asta, şi încercam să mă gândesc la cuvânt în două ipostaze, aşezat pe verandă şi lăbărţat în pat, *hipnagogic*, ăsta era, şi Jessie la numai un metru depărtare, visând senină.

— Ajunge pentru o noapte, a zis. De-ajuns e de-ajuns.

Părea să caute un loc unde să-şi pună paharul. I l-am luat şi l-am privit ducându-se înăuntru, iar în curând lumina din dormitorul lui s-a stins.

Sau absolut treji, neputând dormi, noi doi, ea stă întinsă pe spate, cu picioarele depărtate, iar eu stau în fund şi fumez, deşi n-am mai fumat o ţigară de cinci ani, şi ea poartă ce-o purta ea când merge la culcare, un tricou până la coapse.

Încă mai ţineam paharul lui Elster. L-am pus pe verandă, mi-am terminat băutura, încet, şi am aşezat paharul lângă al lui. Am intrat, am stins câteva lumini, apoi am rămas în faţa camerei ei. Uşa era întredeschisă, aşa că am deschis-o şi mai mult şi am rămas acolo, aşteptând ca întunericul să cedeze, ca să pot distinge formele. Şi apoi, iat-o, în pat, dar mi-a luat ceva timp până să-mi dau seama că se uita la mine. Era sub pătură, uitându-se ţintă

la mine, după care s-a întors pe o parte, cu faţa la peretele îndepărtat, trăgându-şi pătura până la gât.

A mai trecut o clipă, după care am tras în linişte uşa la loc în poziţia iniţială. Am ieşit iarăşi şi am rămas o vreme lângă balustradă. Apoi am îndreptat şezlongul la maximum şi m-am întins pe spate, cu ochii închişi, cu mâinile pe piept, şi am încercat să mă simt ca un nimeni, nicăieri, o umbră, parte din noapte.

Elster conducea într-o tăcere sinistră. Era ceva obişnuit. Chiar şi în lipsa traficului, existau forţe comasându-se în opoziţie, în funcţie de zi şi de condiţiile legate de moment şi de drum, ameninţarea ploii, lăsarea iminentă a nopţii, oamenii din maşină, maşina în sine. GPS-ul mergea în regulă, alertându-l la cotituri, confirmând detaliile experienţelor trecute. Când era şi Jessie, întinsă pe bancheta din spate, încerca să asculte orice spunea ea, iar efortul îl făcea să se cocoşeze deasupra volanului, foarte concentrat. Ei îi plăcea să citească semnele cu voce tare, Zonă interzisă, Zonă inundată, Telefon public, Atenţie cad pietre pe următorii zece kilometri. De data asta eram singuri, el şi cu mine, mergeam în oraş ca să facem provizii de alimente. Nu voia să conduc eu, nu avea încredere în alţi şoferi, alţi şoferi nu erau el.

La cumpărături se plimba printre rafturi alegând lucruri, vârându-le într-un coş. Eu făceam la fel, ne împărţiserăm magazinul, deplasându-ne iute şi dibace şi trecând unul pe lângă altul din când în când pe vreun culoar, ferindu-ne să ne încrucişăm privirile.

Pe drumul de întoarcere m-am pomenit distras de asfaltul râcâit al şoselei aflate în reparaţii. Eram somnoros, privind drept înainte, iar în curând parbrizul împroşcat mi s-a părut chiar mai interesant decât asfaltul. Când am ieşit de pe şosea, prin hârtoape, a redus drastic viteza, iar legănarea lentă aproape că m-a adormit. Nu aveam centura

de siguranţă pusă. De obicei el spunea „Centurile“ când pornea maşina. M-am îndreptat în scaun şi mi-am rotit umerii. M-am uitat la nisipul de sub unghii. Regula centurilor de siguranţă îi era destinată lui Jessie, dar ea nu se supunea întotdeauna. Am trecut pe lângă un pârâu fusiform şi îmi venea să lovesc uşurel bordul de câteva ori, tam-taram, ca să-mi pun sângele în mişcare. Dar n-am făcut decât să închid ochii şi să stau acolo, nicăieri, ascultând.

Când ne-am întors acasă, ea dispăruse.

A strigat-o pe nume din bucătărie. Apoi a umblat prin casă, căutând-o. Voiam să îi spun că plecase la plimbare. Dar ar fi sunat fals. Ea nu făcea aşa ceva pe aici. Nu o făcuse niciodată de când venise. Am lăsat alimentele pe tejgheaua din bucătărie şi m-am dus afară, ca să verific zona din imediata apropiere, dând cu piciorul prin tufele cu spini şi aplecându-mă pe sub păienjenişul ramurilor înţepătoare. Nu eram sigur ce căutam. Maşina mea închiriată era acolo unde o lăsasem. Am verificat interiorul maşinii şi apoi am încercat să depistez pe nisip urme proaspete de cauciucuri venind spre casă, iar mai târziu am stat amândoi pe verandă, privind absorbiţi nemişcarea.

Era greu să judeci limpede. Enormitatea, tot acel ţinut pustiu. Ea îmi tot apărea în vreun câmp vizual interior, neclară, ca un lucru pe care uitasem să-l zic sau să-l fac.

Am intrat din nou în casă şi am căutat mai atenţi, cameră cu cameră, găsindu-i valiza, scotocindu-i prin dulap, deschizând sertarele de la birou. Abia de vorbeam, nu încercam să speculăm, ce, unde. Elster vorbea, dar nu cu mine, câteva şoapte confuze despre cât era de imprevizibilă. Am traversat holul, către baia pe care o foloseam amândoi, eu şi ea. Trusa de toaletă, pe pervazul ferestrei. Nici un bilet lipit de oglindă. Am tras perdeaua de duş, făcând mai mult zgomot decât intenţionasem.

Apoi m-am gândit la magazie, cum uitaserăm de magazie. Simţeam o exaltare stranie, descreierată. I-am zis lui Elster. Magazia.

Aceasta fusese singura dată când plecaserăm undeva fără ea. Ea nu dorise să vină cu noi, însă noi ar fi trebuit să spunem ceva, iar tatăl ei o făcuse, dar ar fi trebuit să insistăm, ar fi trebuit să fim de neînduplecat.

Bine, nu era imposibil, o plimbare lungă. Arşiţa mai scăzuse în acele ultime zile, era şi un strat de nori, ba chiar şi o brizã.

Poate că nu mai voia să petreacă nici o clipă aici şi se dusese pe jos până la prima şosea asfaltată, sperând să aibă noroc cu autostopul. Era greu de crezut că s-ar fi aşteptat să ajungă la San Diego şi apoi să prindă un zbor spre New York, din câte se părea fără nici un bagaj, nici măcar un portofel. Portofelul era pe măsuţa ei de toaletă, cu bonuri şi mărunţiş împrejur, cu cartea de credit în fanta sa.

Stăteam la intrarea în magazie. O sută de ani de vechituri, asta vedeam, sticlă, cârpe, metal, lemn, singură aici, o lăsaserăm, şi senzaţia din trup, amorţeala vie din braţe şi umeri, şi neştiind ce să îi zic lui, şi şansa, vaga posibilitate de-a sta pe verandă în lumina apusului văzând-o cum apare pe poteca de nisip, abia ne-am fi crezut ochilor, el şi cu mine, aş fi avut nevoie doar de câteva clipe pentru a uita ultimele ore, şi apoi ducându-ne cu toţii înăuntru, ca să luăm cina şi să fim oamenii care eram întotdeauna.

El era în casă, pe canapea, vorbind în podea, foarte aplecat.

— Am încercat să o fac să vină cu mine. I-am vorbit. M-ai auzit. A zis că nu se simte bine. O durea capul. Uneori o doare capul. A vrut să rămână aici şi să tragă un pui de somn. I-am dat o aspirină. I-am adus o aspirină şi un pahar cu apă. Am privit-o înghiţind blestemăţia aia.

Părea să încerce să se convingă că toate astea se petrecuseră exact aşa cum le declara el.

— Trebuie să sunăm.

— Trebuie să sunăm, a zis el. Dar n-o să spună că-i prea devreme? A dispărut abia de o oră, două.

— Probabil că primesc mereu apeluri despre excursionişti rătăciţi. Oamenii dispar tot timpul. Aici, în perioada asta a anului, indiferent de situaţie, trebuie să acţioneze imediat, am zis eu.

Singurele telefoane erau celularele noastre, cea mai rapidă legătură pe care o aveam la dispoziţie în caz că era nevoie de ajutor de orice fel. Elster avea o hartă a zonei, cu numerele pe care le notase, al îngrijitorului, al biroului şerifului şi al paznicilor rezervaţiei. Am adus ambele telefoane şi am smuls harta de pe peretele bucătăriei.

Am dat de un om din biroul paznicilor rezervaţiei. Am furnizat numele, descrierea, localizarea, în mare, a casei lui Elster. Am explicat circumstanţele în cazul lui Jessie, nu era nici vreun excursionist care urma potecile, nici vreun biciclist montan, nici nu conducea o maşină, şi nu era pregătită să reziste nici măcar o perioadă limitată în acel mediu. A răspuns că el era voluntar şi că avea să încerce să-l găsească pe comandant, care acum era plecat într-un raid, după nişte mexicani ce fuseseră călăuziţi peste graniţă şi apoi abandonaţi fără mâncare sau apă. Căutau cu avioane şi câini, cu GPS-uri portabile şi adesea căutau şi pe timpul nopţii. Aveau să tot fie plecaţi în căutări, a zis.

Elster era tot pe canapea, cu telefonul alături. La biroul şerifului nu răspundea nimeni, lăsase un mesaj. Acum voia să-l sune pe îngrijitor, pe cineva care ştia zona, iar eu am încercat să mi-l amintesc limpede, cu chipul pătat de soare şi vânt, cu ochii apropiaţi. Dacă Jessie era victima unei crime, aş fi vrut să ştiu unde se afla el în acel moment.

Elster a telefonat, telefonul a sunat de o groază de ori.

Am terminat de pus deoparte cumpărăturile. Am încercat să mă concentrez la asta, unde trebuiau

puse lucrurile, dar obiectele păreau transparente, puteam vedea prin ele, gândi prin ele. El ieşise din nou pe verandă. Am mai traversat o dată casa, căutând un indiciu, o urmă de intenţie. Impactul, îngroşându-se după momentul iniţial, era greu de absorbit. Nu voiam să mă duc afară şi să stau holbându-mă lângă el. Teama se adâncea în prezenţa lui, presimţirea. Dar după o vreme am turnat într-un pahar înalt nişte scotch peste gheaţă şi i l-am dus afară, iar în curând era noapte peste tot împrejurul nostru.

4

Să se evapore, se părea că asta era menită să facă, pentru asta era făcută, timp de două zile întregi nici o vorbă, nici un semn. Oare se rătăcise dincolo de hotarele presupuse sau eram noi dornici să ne imaginăm ce se întâmplase? Încercam să nu gândesc dincolo de geografie, fiecare clipă fiind definită de pustietatea dimprejurul nostru. Însă imaginaţia era, în sine, o forţă a naturii, de nestăpânit. Animalele, m-am gândit, şi ce le fac ele corpurilor în sălbăticie, în gând, nici un loc sigur.

În ziua precedentă, cu toate telefoanele date şi toată lumea alertată, stăteam afară şi văzusem o maşină la orizont, plutind încet, în valuri de praf şi fum, ca într-un cadru îndepărtat dintr-un film, un moment de lentă aşteptare.

Era şeriful din zonă, cu o faţă lată şi rumenă, cu barba tunsă. În aer era un elicopter, a zis el, la sol erau căutătorii. Primul lucru pe care a vrut să îl ştie a fost dacă existase vreo schimbare recentă în comportamentul obişnuit al lui Jessie. Unica schimbare, i-am zis, era faptul că lipsea.

L-am condus prin casă. Părea să caute urmele unei lupte. A verificat camera lui Jessie şi a vorbit sumar cu Elster, care a stat în tot acest timp pe sofa, abia capabil să se mişte, fie de la medicamente, fie de la lipsa somnului. N-a zis aproape nimic şi părea confuz la vederea unui bărbat în uniformă în casă, un bărbat solid care făcea camera să se micşoreze, cu insigna în piept, cu arma la curea.

Afară, şeriful mi-a spus că în această etapă nu exista nici o dovadă a unei crime de investigat. Procedura de urmat avea să fie punerea la cale a unui plan împreună cu autorităţile din celelalte comitate, pentru a verifica registrele din moteluri,

înregistrările telefoanelor, închirierile de maşini, rezervările la agenţiile aeriene şi alte chestiuni.

Am menţionat îngrijitorul. A zis că îl cunoştea pe om de treizeci de ani. Omul era un naturalist voluntar, un expert în plantele şi fosilele din zonă. Erau vecini, a zis, iar apoi s-a uitat la mine şi a înşirat câteva categorii de oameni în suferinţă, încheind cu aceia care vin în deşert pentru a se sinucide.

Elster a fost de acord să-i dea telefon, în cele din urmă, mamei lui Jessie. L-am ajutat căutând locurile în care aveam semnal, iar cel mai bine era afară, după-amiaza târziu, dacă stătea cu spatele la casă. A vorbit în rusă, cu corpul pleoştit, îi era greu să îşi înalţe vocea mai sus de o şoaptă. Erau pauze lungi. Asculta, apoi vorbea iarăşi, fiecare vorbă o pledoarie, reacţia unui om acuzat, neglijent, stupid, vinovat. Stăteam prin preajmă, înţelegându-i unica scăpare într-o engleză stângace, imitarea neajutorată a tonului mamei, o expresie de durere împărtăşită şi de identificare parentală. Pe cerul pal, la est, a apărut un elicopter, şi l-am privit cum îşi îndreaptă spatele, încet, cum îşi înalţă capul, ferindu-se de soare cu mâna liberă.

Mai târziu l-am întrebat dacă făcuse ceea ce-i spusesem să facă. S-a uitat în altă parte şi s-a dus spre dormitor. Îi spusesem să întrebe despre prietenul lui Jessie, bărbatul cu care se întâlnea ea. Nu de asta o trimisese mama ei aici? Am rămas în uşa camerei lui. S-a aşezat pe pat, cu o mână ridicată într-un gest pe care nu l-am putut interpreta. La ce bun, sau care-i legătura, sau lasă-mă-n pace.

Voia mister pur. Poate că îi era mai uşor, ceva dincolo de biata rază de acţiune a motivaţiilor umane. Încercam să îi gândesc gândurile. Misterul are adevărul lui, cu atât mai profund cu cât e lipsit de formă, un sens evaziv care l-ar fi putut scuti de acele detalii oarecare ce i-ar fi putut veni altfel în minte.

Dar acestea nu erau gândurile lui. Nu ştiam care erau gândurile lui. Abia dacă le ştiam pe ale mele. Puteam gândi ocolind faptul dispariţiei ei. Dar miezul, momentul în sine, esenţa fizică a acestui fapt, doar o gaură în aer.

Am zis:

— Vreţi să sun eu?

— N-are sens. Cineva din New York.

— Nu pare să aibă sens. Ce are sens? Dispariţia oamenilor nu are niciodată sens, am zis. Care e numele ei, al mamei lui Jessie? O să vorbesc eu cu ea.

Abia în dimineaţa următoare a fost de acord să îmi dea numărul ei de telefon. A sunat ocupat timp de jumătate de oră, apoi o femeie nervoasă care se opunea să răspundă întrebărilor cuiva necunoscut. Conversaţia nu a dus nicăieri pentru o vreme. Ea îl întâlnise pe acel bărbat o dată, nu ştia unde locuieşte, ce vârstă avea mai exact, cu ce se ocupa.

— Spuneţi-mi doar numele lui. Puteţi face asta?

— Ea are trei prietene, fete, numele lor le cunosc. Altminteri, cu cine se întâlneşte, unde se duce, nu stă ea să asculte nume, nu îmi zice ea mie nume.

— Dar bărbatul ăsta. Au ieşit împreună, nu? L-aţi întâlnit, ziceaţi.

— Fiindcă am insistat. Două minute a stat aici. Apoi au plecat.

— Dar v-a spus numele, sau Jessie vi l-a spus.

— Poate că ea mi l-a spus, doar numele mic.

Nu îşi putea aminti numele, iar asta o înfuria şi mai tare. I l-am dat pe Elster la telefon, iar el i-a zis ceva ca s-o calmeze. N-a avut efect, dar n-am renunţat. I-am amintit că era ceva ce nu-i plăcea, legat de bărbatul ăsta. Spuneţi-mi, i-am zis, iar de astă dată mi-a răspuns cu dragă inimă.

Timp de o săptămână sau mai mult, fuseseră nişte apeluri telefonice. Când răspundea ea, cel care suna închidea. Ştia că era el, încercând să dea de Jessie. Pe ecran apărea Număr Privat. De

fiecare dată era el, închizând uşor, iar ea şi-l amintea cum stătea în uşă, ca o persoană pe care-o vezi de trei ori pe săptămână, un curier care îţi aduce alimentele, şi tot nu ştii cum arată.

— Ultima oară când am văzut Număr Privat, am ridicat receptorul şi n-am zis nimic. Nimeni nu vorbeşte. Ne jucăm, ca-ntr-un joc tâmpit. Eu aştept, el nu zice nimic. El aşteaptă, eu nu zic nimic. Un minut întreg. Apoi eu zic ştiu cine eşti. Omul închide telefonul.

— Sunteţi sigură că era el.

— Atunci i-am spus ei să plece o vreme.

— Şi, odată ce-a plecat?

— S-au oprit telefoanele, a zis mama.

El nu se mai bărbierea. Eu mă bărbieream cu consecvenţă, zi de zi, nu voiam să schimb nimic. Aşteptam veşti. Îmi doream să mă duc afară, să mă sui în maşină şi să mă alătur căutătorilor. Dar mi-l imaginam pe Elster cu gura plină de somnifere, conţinutul unui tub. Îmi imaginam un boţ umed, încleiat, treizeci sau patruzeci de pastile compactate şi salivă picurând. M-am aşezat şi i-am vorbit despre medicamentele din dulăpiorul lui. Numai doza obişnuită, i-am zis. Verificaţi iarăşi instrucţiunile, luaţi aminte la avertismente. Chiar aşa am spus, atenţie la avertismente, iar fraza n-a sunat afectat. Mi l-am imaginat stând în uşa băii lui, cu gura forţat deschisă pe jumătate din cauza conţinutului dens, o tentativă ezitantă, un gust concret, câte-o mână de fiecare parte a cadrului uşii, îmbrăţişând-o.

Jessie nu avea mobil, însă poliţia verifica dacă nu dăduse sau primise apeluri pe telefoanele noastre. Verificau registrele motelurilor, raportările de crime din comitatele şi statele învecinate.

— Nu putem pleca.

— Nu, nu putem.

— Dacă se întoarce?

— Unul din noi trebuie să fie aici, am zis.

Acum eu găteam omletele. El părea să se întrebe ce trebuia să facă cu furculiţa din mână. Făceam cafea dimineaţa, aşezam pâinea, cerealele, laptele, untul şi gemul. Apoi mă duceam la el în dormitor şi îl convingeam să se dea jos din pat. Tot ce se întâmpla era marcat de absenţa ei. Mânca foarte puţin. Mergea prin casă de parcă ştergea podelele cu mopul, făcând paşi determinaţi de condiţii vitrege.

Trebuia să fie la Berlin într-o săptămână, la o prelegere, o conferinţă, nu-mi dăduse detalii clare.

Începuse să vadă lucruri cu coada ochiului, ochiul drept. Intra într-o cameră şi zărea ceva, o culoare, o mişcare. Când întorcea capul, nimic. Se întâmpla o dată sau de două ori pe zi. I-am spus că era ceva de natură psihologică, acelaşi ochi de fiecare dată, un soi de disfuncţie obişnuită, minoră, li se întâmplă oamenilor de o anumită vârstă. Se întorcea şi se uita. Era acolo, apoi nu mai era.

Număram iarăşi zilele, cum făcusem la început. Zilele de absenţă. Unul dintre noi era aproape mereu pe verandă, stând de pază. Făceam asta până târziu în noapte. Devenise un ritual, o practică religioasă şi, adesea, când eram amândoi acolo, absolut lipsită de vorbe.

Ţineam închisă uşa de la dormitorul ei.

El începuse să semene cu un pustnic, care locuieşte într-o cocioabă sau într-o mină părăsită, un bătrân nespălat, şubrezit, bărbos, cu privire precaută, cu o teamă, de la un pas la altul, de cineva sau ceva care stă şi aşteaptă.

Acum se referea la ea cu numele real, numele dat la naştere, Jessica. Vorbea fragmentat, desfăcându-şi şi strângându-şi mâinile. Îl vedeam cum se închide în el tot mai tare. Deşertul era clarvăzător, aşa considerase el dintotdeauna, peisajul elucidează şi dezvăluie, ştie atât viitorul, cât şi trecutul. Dar acum îl făcea să se simtă îngrădit, şi înţelegeam asta, împresurat, încolţit. Stăteam afară şi simţeam deşertul invadându-ne.

Tunete sterile păreau să stea suspendate deasupra dealurilor, lumina furtunii venea în valuri către noi. O sută de copilării, a zis el confuz. Însemnând ce, poate tunetul, un uruit vag evocativ, răsunând înapoi, de-a lungul anilor.

M-a întrebat pentru prima oară ce se întâmplase. Nu ce credeam, bănuiam sau presupuneam. Ce s-a întâmplat, Jimmy? N-am ştiut ce să-i spun. Nimic din ce-aş fi putut să-i zic nu era mai mult sau mai puţin probabil decât altceva. Se întâmplase, orice-ar fi fost, şi nu avea nici un sens să ne tot gândim în urmă, deşi sigur că o făceam amândoi, sau eu o făceam. El avea trecutul lor la care să se gândească, al lui şi al ei şi al mamei ei. Cu asta rămăsese, timpuri şi locuri pierdute, viaţa adevărată, iarăşi şi iarăşi.

Un apel într-o noapte târziu, mama.

— Cred că-i ştiu numele.

— Credeţi că-l ştiţi.

— Dormeam. Şi m-am trezit cu numele lui. Dennis.

— Credeţi că e Dennis.

— Dennis este, sigur.

— Numele mic, Dennis.

— Atât am auzit, numele mic. Tocmai ce m-am trezit, Dennis este, a zis ea.

Noaptea, camerele erau ceasuri. Nemişcarea era aproape deplină, ziduri goale, podele de scândură, timp aici şi afară, pe potecile înalte, fiecare clipă ce trecea, o funcţie a aşteptării noastre. Eu beam, el nu. Nu-l lăsam să bea, iar lui nu părea să-i pese. Apusurile nu erau acum nimic mai mult decât lumină care moare, scăderea şanselor. De săptămâni, nu mai era nimic de făcut, în afară de vorbit. Acum, nimic de spus.

Numele suna ameninţător, Jessica, suna ca o capitulare formală. Eu eram omul care stătea în beznă privind, în timp ce ea e întinsă în pat. Oricare-ar fi fost felul în care se implica Elster, natura vinei şi a eşecului său, eu le împărtăşeam.

Şedea depărtându-şi şi unindu-şi mâinile. Când auzea elicoptere rotindu-şi elicele în lumina soarelui, se uita în sus, întotdeauna surprins, apoi îşi amintea de ce se afla aici.

Adesea căutam locurile bune pentru semnalul telefonului mobil, unul dintre noi orientat într-o direcţie, celălalt în alta, în casă, afară, sunând şi fiind sunaţi, cu telefonul la o ureche, cu mâna liberă la cealaltă, el pe verandă, eu la patruzeci de metri depărtare, pe potecă. Încercam să nu mă uit la noi când făceam asta. Voiam să mă las în voia lucrurilor, încât acest dans să rămână o chestiune practică. Voiam să fiu scutit de văz.

Am început să folosesc vechile gantere pe care le găsise el mai înainte. Stăteam în camera mea ridicând şi numărând. Îi sunam pe paznicii rezervaţiei şi pe şerif. Nu puteam uita ce spusese şeriful. Oamenii vin în deşert ca să se sinucidă. Ştiam că trebuia să îl întreb pe Elster dacă ea avusese vreodată asemenea tendinţe. Jessica. Mergea la vreun doctor? Lua antidepresive? Trusa ei de avion încă mai era în baia pe care o foloseam la comun. N-am găsit nimic, vorbisem cu tatăl ei, o sunasem pe mama ei, nu aflasem nimic de la nici unul, ceva sugerând o alunecare în acea direcţie.

Ridicam ganterele pe rând, apoi pe ambele deodată, douăzeci de ridicări într-un fel, zece în celălalt, ridicând şi numărând, iar şi iar.

*

L-am condus afară, pe verandă, şi l-am aşezat într-un scaun. Era în pijamale şi în nişte tenişi vechi, dezlegaţi, iar ochii lui păreau să urmărească un unic gând. Aşa îşi fixa acum privirea, nu pe obiecte, ci pe gânduri. Am rămas în picioare în spatele lui, cu o foarfecă şi un pieptene, şi i-am zis că e timpul pentru o tunsoare.

El a întors capul încet, mirat, dar i l-am aşezat la loc şi am început să-i tund favoriţii. Vorbeam în timp ce lucram. Vorbeam ca într-o transmisiune audio, pieptănând şi tunzând şuviţele încâlcite de pe o parte a capului. I-am spus că era ceva diferit de bărbierit. Avea să vină şi ziua când o să vrea să se bărbierească şi va trebui s-o facă de unul singur, însă părul de pe cap era o chestiune de morală, a lui şi a mea. Am spus multe lucruri seci în acea dimineaţă, banale, crezându-le pe jumătate. I-am scos inelul de cauciuc de pe codiţa împletită de la ceafă şi am încercat să o pieptăn şi s-o tund. Tot săream la alte părţi ale capului. El a vorbit despre mama lui Jessie, despre chipul şi ochii ei, despre admiraţia lui, cu vocea scăzând, tot mai joasă şi răguşită. M-am văzut nevoit să îi tund şi părul din urechi, fibre lungi şi albe ieşind ondulându-se din beznă. Am încercat să descâlcesc fiecare centimetru de vegetaţie mată înainte să tai. A vorbit de fiii lui. Nu ştii asta, a zis. Am doi fii din prima căsătorie. Mama lor era paleontolog. Apoi a zis-o din nou. Mama lor era paleontolog. Şi-o amintea, o vedea în acel cuvânt. Ea adora locul acesta, la fel şi băieţii. Eu, nu, a zis. Dar asta s-a schimbat, în timp. Începuse să aştepte cu nerăbdare perioadele petrecute aici, a zis, iar apoi căsnicia s-a destrămat şi băieţii au devenit nişte tineri bărbaţi, şi asta era tot ce putea spune.

Stăteam într-o parte, cu capul înclinat, studiindu-mi opera. Uitasem să îi acopăr cu un prosop partea superioară a corpului, aşa că acum erau fire de păr peste tot, avea păr pe faţă, pe gât, în poală şi pe umeri, avea păr în pijama. N-am zis nimic despre fii. Am continuat să tai. Dacă ar fi trebuit să îi fac duş, i-aş fi făcut duş. I-aş fi vârât capul în chiuveta din bucătărie şi l-aş fi spălat pe cap. I-aş fi frecat de pe el mirosul acela acru pe care-l purta peste tot. I-am spus că eram aproape gata, dar nu tocmai gata. Apoi mi-am dat seama că uitasem şi altceva, un fel de perie cu care să înlătur

tot acest păr. Dar nu m-am dus înăuntru să caut una. Am continuat să tai, să pieptăn şi să tot tai.

Apelul a venit devreme. Căutătorii găsiseră un cuţit într-o râpă adâncă, nu departe de o întindere de pământ numită Zona de Impact, intrarea interzisă, un fost poligon genistic, înţesat de proiectile neexplodate. Securizaseră un perimetru în jurul obiectului şi extinseseră căutările. Paznicul a fost atent să nu se refere la cuţit ca la o armă. Putea fi al unui excursionist sau al unui om venit cu cortul, felurite întrebuinţări. A dat localizarea aproximativă a unui drum de pământ ce se apropia de acel loc, iar când am terminat de vorbit am găsit harta lui Elster şi am depistat iute Zona de Impact, un petic geometric mare, cu hotare pătrăţoase. Erau nişte linii fine şi tremurate către canioanele din vest, albii şi drumuri miniere.

Elster era în camera lui, dormind, iar eu m-am aplecat deasupra patului şi i-am ascultat respiraţia. Nu ştiu de ce am închis ochii când am făcut asta. Apoi i-am verificat dulăpiorul cu medicamente, ca să mă asigur că numărul de pilule şi tablete din diferite sticluţe nu scăzuse în cantitate considerabilă. Am făcut cafea, i-am aranjat un loc şi i-am lăsat un bilet spunând că m-am dus până în oraş.

Pe lamă nu părea să fie sânge, zisese paznicul.

Am condus spre oraş, apoi am luat-o către est o bună bucată de vreme şi, în cele din urmă, către zona în cauză. Am părăsit şoseaua asfaltată şi am urmat un drum de pământ cu urme de roţi, până într-o albie lungă şi nisipoasă. În curând, ziduri înalte de stânci stratificate au început să se înalţe deasupra maşinii şi, nu mult după aceea, am ajuns într-o fundătură de unde nu se mai putea înainta cu maşina. Mi-am pus pălăria, am ieşit şi am simţit arşiţa, forţa, povara ei. Am deschis portbagajul şi am ridicat capacul genţii frigorifice, unde câteva sticle de apă stăteau în gheaţă topită. Nu ştiam cât de departe mă aflam de locul căutărilor şi am

încercat să îl sun pe paznic, dar nu era semnal. Am mers printre pietroaiele joase, dislocate din înălţimi de viituri sau cutremure. Poteca de piatră de aici arăta şi se simţea de parcă ar fi fost din granit sfărâmat. Adesea mă opream, mă uitam în sus şi vedeam un cer care părea limitat, comprimat. Am petrecut clipe prelungi privind. Cerul era bine întins între marginile stâncilor, era îngust şi jos, asta era ciudat, cerul de aici, escaladai stâncile şi-l puteai atinge. Am început iarăşi să merg, am ajuns la capătul pasajului strâmt şi am ieşit într-un spaţiu deschis, sufocat la sol de tufăriş şi pietriş adus de viituri, şi aproape că m-am târât până în vârful unei movile de prundiş, iar acolo se afla întreaga lume pârjolită.

Am privit înainte, în valurile orbitoare de lumină şi cer, şi în jos, către câmpurile de aramă plisate, care mi se părea că arată ca nişte terenuri erodate, un şir de creste virgine înălţându-se de la nivelul deşertului, aliniate ca după un tipar. Putea să fie cineva mort acolo? Nu-mi puteam imagina aşa ceva. Ţinutul era prea amplu, nu era real, simetria brazdelor şi a protuberanţelor sale, mă dobora frumuseţea sa copleşitoare, indiferenţa sa, şi cu cât stăteam şi mă uitam mai mult, cu atât eram mai sigur că nu vom primi niciodată un răspuns.

A trebuit să plec din soare şi am coborât din nou pe pământul plat, într-o pană de umbră, unde mi-am scos sticla de apă din buzunarul de la spate. Am încercat iarăşi să-l sun pe paznic. Voiam să îmi spună unde eram. Voiam să ştiu unde era el, de astă dată cu instrucţiuni exacte. Voiam să ajung la faţa locului doar ca să văd, să simt ce era acolo. Bănuiam că cuţitul era pe drum către un laborator criminalistic, undeva în comitat. Bănuiam că şeriful acţionase în funcţie de informaţiile pe care i le dădusem, despre telefoanele pe care mama lui Jessie le primise de la Numărul Privat. Dennis. Mă gândeam la el ca la Dennis X. Exista o bază legală

pentru a urmări acele apeluri telefonice? Mama îşi amintea corect numele bărbatului? Tatăl oare era încă în pat, înghiţit de amintiri, imobilizat, când aveam să intru în casă? Apa era călduţă şi chimică, dezagregată în molecule, am băut o parte, iar restul mi l-am turnat pe faţă, lăsând-o să-mi curgă pe cămaşă.

M-am întors la albia secată, sub fâşia îngustă de cer, apoi m-am oprit, am pus o palmă pe peretele de stâncă şi am simţit piatra stratificată, cu fisuri sau fracturi orizontale, care m-au dus cu gândul la preschimbări uriaşe. Am închis ochii şi am ascultat. Liniştea era deplină. Nu mai simţisem niciodată o nemişcare ca asta, niciodată un nimic atât de învăluitor. Dar un asemenea nimic era, se rotea împrejurul meu, sau ea o făcea, Jessie, emanând căldură la atingere. Nu ştiu cât de mult am stat acolo, cu fiecare muşchi din trup ascultând. Mi-aş fi putut uita numele în această tăcere? Am luat mâna de pe perete şi mi-am lipit-o de faţă. Transpiram abundent şi mi-am lins duhoarea umedă de pe degete. Am deschis ochii. Încă eram acolo, în lumea exterioară. Apoi ceva m-a făcut să întorc capul şi a trebuit să îmi spun mie însumi, în uluirea mea, ce era, o muscă bâzâind prin preajmă. A trebuit să îmi spun cuvântul, *muscă*. Mă găsise şi se apropiase, în tot acest spaţiu îngust, bâzâind, iar eu am lovit uşor în direcţia sunetului şi apoi am pornit-o înapoi către fundătură. Mă deplasam încet şi mă ţineam aproape de perete, în umbra intermitentă. După o vreme, am început să mă gândesc că de-acum ar fi trebuit să ajung la maşină. Eram obosit, înfometat, apa mi se terminase. Mă întrebam dacă nu cumva această breşă, această trecătoare nu avea o răscruce la nord sau la sud şi dacă nu era posibil să mă fi rătăcit luând-o în direcţia greşită. Nu mă puteam convinge că nu era posibil. Cerul părea să se îngusteze către un punct în care pereţii de stâncă se uneau şi m-am gândit să mă întorc. Am scos sticla

de apă din buzunar şi am încercat să storc o picătură, două în gură. La fiecare câţiva paşi îmi ziceam să mă întorc, dar continuam să merg mai departe, înteţind ritmul. Nu eram sigur că aceasta era aceeaşi potecă de granit sfărâmat pe care venisem. Am încercat să-mi amintesc culoarea şi textura, chiar şi sunetul pe care-l făceau pantofii mei pe pietricelele aspre. Tocmai când eram convins că m-am rătăcit, am văzut poteca lărgindu-se uşor şi apoi a apărut maşina, un maldăr prăfuit de metal şi sticlă, am deschis uşa şi m-am prăbuşit pe scaun. Am băgat cheia în contact şi-am apăsat butonul de aer condiţionat, butonul ventilatorului şi alte câteva butoane. Apoi m-am lăsat pe spate un pic şi am respirat adânc şi atent de un număr de ori. Era vremea să-i spun lui Elster că plecăm acasă.

În noaptea aceea n-am putut să dorm. Cădeam dintr-o reverie în alta. Femeia din cealaltă cameră, de cealaltă parte a peretelui, uneori Jessie, alteori neclară sau nu chiar ea, apoi Jessie şi cu mine în camera ei, în patul ei, unduindu-ne unul într-altul, rotindu-ne şi arcuindu-ne ca marea, ca valurile, o imposibilă clipă de sex transparent prelungă cât noaptea. Ochii ei sunt închişi, chipul brăzdat, e Jessie şi, în acelaşi timp, e prea expresivă ca să fie ea. Pare să plutească în derivă în afara ei, chiar şi când o trag în mine. Sunt acolo, excitat, dar abia de mă văd, cum stau în uşa deschisă, privind la noi, la noi amândoi.

M-am uitat la el. Faţa i se scufunda treptat în conturul dens al capului. Stătea pe locul din dreapta şi am zis cuvintele încet.

— Centurile.

Părea să asculte fără să audă, ştiind că am zis ceva, dar nereuşind să prindă sensul. Începea să semene cu o radiografie, doar orbite şi dinţi.

— Centurile, am zis din nou.

Eu mi-am prins-o şi am aşteptat, privindu-l. Mergeam cu maşina închiriată, a mea. Spălasem

maşina cu furtunul. Făcusem bagajele şi le pusesem în portbagaj. Dădusem zeci de telefoane. De data asta a încuviinţat din cap şi a dat să se întindă spre centura de deasupra umărului drept.

O lăsam în urmă. Era greu să te gândeşti la asta. Căzuserăm de acord la început că unul dintre noi trebuie să fie întotdeauna aici. Acum, o casă pustie la început de toamnă, peste iarnă, şi nici o şansă ca el să se mai întoarcă vreodată. Mi-am desfăcut centura şi m-am aplecat spre el ca să-l ajut să şi-o prindă. Apoi am condus până în oraş ca să fac plinul şi în curând mergeam iarăşi prin zone accidentate şi printre grămezi de stânci contorsionate, istoria care goneşte pe lângă geamuri, munţi în formare, mări în retragere, istoria lui Elster, timpul şi vântul, dintele unui rechin însemnând o piatră din deşert.

Aşa trebuia, să îl scot de acolo. S-ar fi uscat, ar fi ajuns la cincizeci de kilograme, dacă era să rămânem. Aveam să-l duc la Galina, acesta era numele ei, al mamei, şi să-l încredinţez milei ei pe acest bărbat. Uite-l, firav şi distrus. Uite-l, fiinţă umană neconsolabilă. Erau unul alături de altul, îmi ziceam. Ea avea să fie dornică să împartă calvarul, îmi ziceam. Dar încă nu o sunasem pentru a-i spune că ne îndreptam către casă. Pe Galina mă temeam să o sun.

Tot trăgeam cu coada ochiului. Stătea lăsat pe spate, cu ochii larg deschişi, iar eu îi vorbeam aşa cum o făcusem când îi tundeam părul, divagând în toată acea lungă dimineaţă, încercând să-i ţin companie, să ne distrag pe amândoi. Dar acum aproape că nu mai aveai cui să-i vorbeşti. Părea dincolo de amintire şi de ghemul ei de regrete, un om redus la un biet contur, lipsit de greutate. Conduceam şi vorbeam, spunându-i despre zborul nostru, comunicându-i numărul zborului, subliniind că eram pe lista de aşteptare, înşirând ora plecării, ora sosirii. Fapte seci. În sunetul

vorbelor mele mi se părea că aud o vagă strategie de a-l reda lumii pe acest om.

Şoseaua începea să urce, peisajul se înverzea în jurul nostru, case răzleţe, un camping de rulote, un siloz, iar el a început să tuşească şi să gâfâie, chinuindu-se să elimine flegma. M-am gândit că s-ar putea sufoca. Drumul era îngust şi abrupt, cu balustradă de siguranţă pe margine, şi nu puteam face nimic, decât să continui să merg. Până la urmă a expulzat porcăria aia, a desprins-o şi şi-a scuipat-o în palma deschisă. Apoi a privit-o cum se legăna acolo şi aşa am făcut şi eu, iute, o chestie densă, palpitând deşirată, de-un verde perlat. Nu avea unde s-o pună. Am reuşit să trag o batistă din buzunar şi i-am aruncat-o. Nu ştiam ce vedea el în acea palmă plină de muci, dar continua să se uite.

Am trecut pe lângă un şir de stejari. Apoi a cârâit câteva cuvinte.

— Unul dintre indicatorii antici ai dispoziţiei.

— Ce anume?

— Flegma.

— Flegma, am zis.

— Unul dintre indicatorii antici şi medievali ai dispoziţiei.

Batista era pe coapsa lui. M-am întins şi am apucat-o, cu ochii la şosea, am scuturat-o şi i-am aşezat-o pe mână, deasupra stropului de flegmă. Un elicopter a trecut undeva prin spatele nostru şi m-am uitat în oglinda retrovizoare, apoi la Elster. Nu s-a mişcat, stătea cu mâna întinsă, acoperit de haine. Lăsând-o în urmă. Am ascultat sunetul elicei stingându-se în depărtare. Şi-a şters murdăria din palmă, apoi a făcut batista ghem şi a scăpat-o pe covoraşul dintre picioare.

Am mers în tăcere în spatele unei bărci cu motor, remorcată de o camionetă neagră. M-am gândit la remarcile lui despre materie şi fiinţă, în acele lungi nopţi petrecute pe verandă, cam ameţiţi, el şi cu mine, transcendenţă, paroxism, sfârşitul conştiinţei umane. Acum părea să fie atâta

ecou mort. Punctul omega. La un milion de ani distanţă. Punctul omega se îngustase, aici şi acum, până în punctul unui cuţit care intră într-un trup. Toate marile teme ale omului, sorbite acum ca într-o pâlnie a durerii locale, un trup, undeva acolo, sau nu.

Am trecut printre păduri de pini şi de-a lungul unui lac, păsări mici zburând aproape de suprafaţa apei. Ochii îi erau închişi, iar răsuflarea, un zumzet nazal constant. Am încercat să mă gândesc la viitor, neştiute săptămâni şi luni de-aici înainte, şi mi-am dat seama de ceva ce uitasem cu totul până acum. Filmul. Mi-am amintit de film. Iată-l din nou, omul şi zidul, faţa şi ochii, doar un cap vorbitor. În film, faţa este sufletul. Omul este un suflet în suferinţă, ca în Dreyer sau Bergman, un personaj urâţit într-un teatru de cameră, justificându-şi războiul şi condamnându-i pe oamenii care l-au creat. Acum n-avea să se mai petreacă, nici măcar un singur cadru. El n-avea cum să mai aibă acea fermitate a voinţei sau pur şi simplu chef, şi nici eu. Povestea era aici, nu în Irak sau în Washington, iar noi o lăsam în urmă şi în acelaşi timp o luam cu noi, amândoi.

Drumul începea să coboare acum spre o autostradă. El stătea prins cu centura ca un copil, adormit. Mă gândeam la aeroport, la bagaj, la a-l aşeza pe el într-un cărucior cu rotile. Mă gândeam la indiciile medievale ale dispoziţiei. Mă tot uitam la el, supraveghindu-l.

Iată-ne, ieşind de sub un cer pustiu. Un om incapabil de cunoaştere. Celălalt ştiind doar că va purta cu el ceva din această zi de-acum pentru totdeauna, o nemişcare, o distanţă, şi se vede pe sine într-o mansardă înţesată, unde îşi pune palma pe suprafaţa aspră a unui vechi perete de cărămidă, iar apoi închide ochii şi ascultă.

În curând ne îndreptam către vest, o mulţime de maşini şi camioane, trafic uruitor, patru benzi, şi mi-a sunat mobilul. Am ezitat o clipă, apoi l-am

smuls de la şold şi am zis da. Nici un răspuns. Am zis da, aruncând o privire la ecran. NUMĂR PRIVAT. Am zis da, alo, vorbind mai tare. Nici un răspuns. M-am uitat la Elster. Acum avea ochii deschişi, capul întors înspre mine, mai vigilent decât îl văzusem într-o săptămână întreagă. Am zis da şi am aruncat o privire la ecran. NUMĂR PRIVAT. Am apăsat butonul de închis şi am strecurat telefonul la loc în teaca ataşată la curea.

Nu-mi plăcea să conduc pe autostradă, traficul era şi mai intens acum, maşinile tăiau benzile trecând de pe una pe alta. Îmi menţineam privirea pe şosea. Nu voiam să mă uit la el, nu voiam să aud nici o întrebare sau speculaţie. Mă gândeam la şase lucruri deodată. Mama. Ea şi-a amintit numele lui în somn. M-am gândit că e cineva care mă sună înapoi. Asta era, atâta tot trebuia să fie, cineva cunoscut care mă suna ca răspuns la apelul meu din seara trecută sau din această dimineaţă, prieten, coleg, proprietar, semnal slab, transmisiune eşuată. Ce însemna asta? Însemna că în curând avea să se petreacă oraşul, New York non-stop, chipuri, limbi străine, schele de construcţii pretutindeni, râuri de taxiuri la patru după-amiaza, cu luminile de ocupat aprinse.

M-am gândit la apartamentul meu, la cât de îndepărtat îmi va părea chiar în clipa în care voi intra pe uşă. Viaţa mea la o aruncătură de băţ, totul acolo, muzica, filmele, cărţile, patul şi biroul, emailul pârlit din jurul ochiurilor de la aragaz. M-am gândit la telefonul care sună în timp ce intram pe uşă.

Anonimat 2

4 septembrie

Norman Bates, precaut şi temător, pune jos telefonul.

Bărbatul stătea la perete, gândindu-se mai departe. Începuse să facă asta, să sară scene, să gonească mental printre scene, la modul vizual, căci se apropia ora închiderii. Nu voia să se uite la ceas. Încerca să-şi înfrâneze nerăbdarea, să-şi direcţioneze toată energia către ecran, să vadă ce se întâmplă acum.

Uşa deschizându-se veşnic.

Fâşia de lumină din interior răspândindu-se pe podea, în timp ce uşa continuă să se mişte.

Umbra uşii dizolvându-se sub uşă.

Aceste clipe abstracte, întru totul formă şi gradaţie, modelul covorului, granulaţia scândurilor podelei, supunându-l la o vigilenţă deplină, ochi şi minte, iar apoi bubuitura de sus de pe palier şi atacul asupra detectivului Arbogast.

Vizitele lui la galerie se amestecă, contopindu-se în amintire. Nu îşi poate aminti în ce zi urmărise o scenă anume sau de câte ori urmărise anumite scene. Pot fi ele numite scene, atât de inerte, pura acţiune a unui gest, lungul arc al unei mâini către faţă?

Era pe poziţie, ca întotdeauna, poziţia lui, în contact fizic cu peretele nordic. Oamenii într-o trecere stânjenită, intrând şi ieşind. Poate că ar sta mai mult, se gândea el, dacă ar fi scaune sau bănci. Dar orice fel de aranjament pentru stat jos ar sabota conceptul. Cadrul gol, şi bezna, şi aerul rece, şi paznicul nemişcat la uşă. Paznicul purifica momentul, îl făcea mai delicat şi mai preţios. Dar ce păzea el? Poate tăcerea. Sau ecranul în sine. Oamenii s-ar putea căţăra pe ecran şi agăţa cu

ghearele de el, turiştii din cinematografele de la malluri.

Statul în picioare făcea parte din artă, omul care stă în picioare participă. Iar acela era el, de şase zile în şir venea aici, ultima zi a instalaţiei. Avea să-i fie dor să se afle în încăperea aceasta, liber din când în când să dea ocol ecranului şi să observe din unghiul opus, să remarce stângăcia oamenilor şi a obiectelor. Dar întotdeauna înapoi la perete, în contact fizic, sau se putea pomeni făcând ce, nu era sigur, transmigrând, trecând din trupul lui într-o imagine tremurată de pe ecran.

Părţile plictisitoare ale filmului original nu mai erau plictisitoare acum. Erau ca toate celelalte, dincolo de orice categorii, gata de a fi încadrate. Aşa îi plăcea să creadă. Dar cădea pradă ecranului mai cu dragă inimă în anumite momente. Admitea asta, ecranul lipsit de personaje, ecranul care arată o pasăre împăiată sau un singur ochi de om.

Au intrat trei copii, doi băieţi şi o fată, de un blond interşanjabil, cu o femeie în urma lor.

Nu putea înţelege de ce detectivul, Arbogast, în mod limpede înjunghiat o dată sub inimă, se prăvăleşte pe scări cu tăieturi pe faţă. Poate că ar trebui ca privitorul să-şi imagineze o a doua, a treia şi a patra lovitură de cuţit, însă el nu era dispus să facă asta. Era o discrepanţă evidentă între acţiune şi efectul vizibil.

A încercat să ia în considerare complexitatea editării. A încercat să gândească în termeni de proiecţie convenţională. Nu îşi putea aminti să fi depistat problema atunci când văzuse filmul ultima oară la cinema sau la televizor. Poate că eroarea nu este detectabilă la douăzeci şi patru de cadre pe secundă. Citise pe undeva că aceasta este viteza la care percepem realitatea, la care creierul procesează imaginile. Alterezi formatul, expui hibele. Aceasta era o hibă pe care omul poate ar avea tendinţa să o treacă cu vederea, dacă nu

cumva e un om cu un simţ rafinat al observaţiei. Dacă el aşa era, n-avea ce face.

Copiii zăboveau chiar lângă uşă, nesiguri dacă voiau să cerceteze orice ar fi fost locul ăsta unde intraseră, iar femeia s-a strecurat pe lângă peretele lateral, s-a oprit şi s-a uitat la ecran, apoi s-a mutat la colţul dintre cei doi pereţi. El a privit copiii retrăgându-şi treptat atenţia dinspre film şi privind împrejur. Unde se află, ce e asta? Unul dintre ei s-a uitat spre uşă, unde stătea paznicul, privind în golul strâmt al detaşării sale cât era ziua de lungă.

Arbogast încă mai cade pe scări.

S-a gândit iarăşi la o situaţie. Copiii îl făceau să se gândească la asta, o situaţie în care filmul este prezentat cap-coadă în douăzeci şi patru de ore consecutive. Oare nu se întâmplase aşa ceva undeva, cândva, în vreun alt muzeu, în vreun alt oraş? S-a gândit cum ar putea stabili el condiţiile unei astfel de prezentări. Selectarea publicului. Fără copii, fără spectatori întâmplători. Intrarea interzisă odată ce începe proiecţia. Dar dacă cineva vrea să plece, are nevoie să plece? Bine, poţi să pleci. Pleacă, dacă trebuie neapărat. Dar, odată ieşit, nu intri iar. Ia-o ca pe-un test personal de rezistenţă, de stăpânire, un soi de pedeapsă.

Dar pedeapsă pentru ce? Pedeapsă pentru privit? Pedeapsă pentru stat aici zi după zi, oră după oră, într-un nefericit anonimat? S-a gândit la alţii. Asta ar zice alţii. Dar cine erau aceşti alţii?

Femeia părea să se strecoare pe lângă perete, invizibilă, în paşi mici şi egali. Abia de o putea vedea şi era sigur că ea nu-l putea vedea pe el. Era cu copiii sau nu? Copiii erau trei obiecte luminoase, cu vârste probabil între opt şi zece ani, captând lumină de la ecran, acolo unde moartea şocantă era răspicată în microsecunde.

Anthony Perkins în rolul lui Norman Bates, Norman Bates în rolul mamei, acum ghemuit la baza scărilor, cu o perucă de văduvă şi o rochie până în podele. Se repede ca un păianjen asupra

detectivului, care e întins pe covorul din hol, şi reia acţiunea înjunghierii.

Anonimi, el şi paznicul muzeului. Oare paznicul care era astăzi aici era acelaşi paznic din ultimele cinci zile? Oare paznicul din ultimele cinci zile era acelaşi paznic pe durata unei zile întregi? Sigur trebuie să schimbe paznicul la un moment dat al zilei, însă el nu observase sau uitase. Au intrat un bărbat şi o femeie, părinţii copiilor, codul genetic trosnind în aer. Erau oameni masivi în bermude kaki, fantastic de tridimensionali, cu pungi şi rucsaci. El urmărea filmul, se uita la ceilalţi, urmărea filmul. În tot acest timp, mintea muncind, creierul procesând. Nu voia să se termine această zi.

Apoi cineva a zis ceva.

Cineva a zis:

— La ce mă uit?

Era femeia din stânga lui, acum stând mai aproape, şi îi vorbea lui. Asta l-a derutat. Întrebarea l-a făcut să se uite şi mai intens la ecran. A încercat să absoarbă ce zisese ea. A încercat să facă faţă faptului că cineva stătea lângă el. Nu i se mai întâmplase înainte, nu aici. Şi a încercat să se acomodeze cu celălalt lucru care nu se mai întâmplase, care nici nu prea ar fi trebuit să se întâmple vreodată. A i se vorbi. Această femeie, stând cumva lângă el, schimba toate regulile de separare.

Se uita la ecran, încercând să găsească ceva de zis. Avea un vocabular bun, cu excepţia ocaziilor când vorbea cu cineva.

În cele din urmă, a şoptit:

— Detectivul particular. Cel căzut pe spate.

Era o şoaptă reţinută şi nu era sigur dacă ea l-a auzit. Însă răspunsul a venit aproape imediat.

— Oare vreau să ştiu cine-l înjunghie?

Din nou s-a gândit o clipă, înainte să se hotărască asupra unui răspuns. S-a hotărât asupra răspunsului nu.

A zis-o:

— Nu, scuturând din cap ca să arate fermitate, măcar şi numai pentru sine.

A aşteptat o vreme, privind mâna şi cuţitul încremenite, şi apoi iarăşi s-a auzit vocea de nicăieri, aproape o şoaptă.

— Eu vreau să mor după o boală lungă şi obişnuită. Dar tu?

Interesant în experienţa asta, până acum, era faptul că îi aparţinea numai lui. Nimeni nu ştia că el se afla aici. Era singur şi neremarcat. Nu era nimic de împărţit, nimic de luat de la alţii, nimic de dat altora.

Şi-acum, asta. De nicăieri, intră în galerie, stă lângă el la perete, îi vorbeşte pe întuneric.

Era mai înalt ca ea. Măcar atâta. Nu se uita la ea, dar ştia că era mai înalt, întru câtva, un pic. Nu trebuia să se uite. Îşi dădea seama, simţea.

Copiii blonzi au plecat ştergând podelele după părinţii lor şi au ieşit pe uşă, iar el şi i-a imaginat plecând şi lăsând alb-negrul în urmă pentru totdeauna. S-a uitat la sora lui Janet Leigh şi la iubitul lui Janet Leigh vorbind pe întuneric. Nu regreta lipsa dialogului. Nu voia să-l audă, nu avea nevoie de el. Nu avea să se mai poată uita la filmul adevărat, celălalt *Psycho*, niciodată. Acesta era filmul adevărat. Aici vedea totul pentru prima oară. Atât de multe se întâmplau în răstimpul unei clipe, după şase zile, douăsprezece zile, o sută douăsprezece, toate văzute pentru prima dată.

Ea a zis:

— Cum ar fi dacă am trăi cu încetinitorul?

Dacă am trăi cu încetinitorul, filmul ar fi un film ca oricare. Dar nu a zis-o.

În schimb, a zis:

— Bănuiesc că e prima oară pentru tine.

Ea a zis:

— Totul e prima oară pentru mine.

El a aşteptat ca ea să-l întrebe de câte ori mai fusese aici. Încă se mai adapta la prezenţa unei alte

persoane, dar oare nu asta îşi dorise în aceste ultime zile, o companie la proiecţie, o femeie, cineva dornic să discute filmul, să evalueze experienţa?

Ea i-a spus că stătea la o distanţă de un milion de kilometri în afara acelei realităţi, oricare ar fi fost ea, care se petrecea pe ecran. Ei îi plăcea asta. I-a spus că-i plăcea ideea de lentoare în general. Atâtea lucruri se derulează aşa de repede, a zis ea. Avem nevoie de timp ca să ne pierdem interesul faţă de lucruri.

Ceilalţi fie nu-i auzeau, fie nu le păsa. El privea drept înainte. Era sigur că muzeul avea să se închidă înainte ca filmul să ajungă la finalul său adevărat, la finalul poveştii, cu Anthony Perkins înfăşurat într-o pătură, ochii lui Norman Bates, chipul apropiindu-se, zâmbetul bolnav, lunga privire sugestivă, privirea complice către o persoană care stă undeva în întuneric, uitându-se.

Încă mai aştepta ca ea să-l întrebe de câte ori mai fusese acolo.

Zi de zi, i-ar fi zis. Am pierdut şirul.

Care e scena ta preferată, ar fi zis ea.

Le iau pe rând, clipă cu clipă, secundă cu secundă.

Nu îşi putea imagina ce-ar zice ea apoi. S-a gândit că i-ar plăcea să plece o clipă, să se ducă la toaletă şi să se uite în oglindă. Părul, cămaşa, aceeaşi cămaşă toată săptămâna, doar să se privească un pic, apoi să se spele pe mâini şi să vină iute înapoi. Verificase înainte unde era locul, toaleta bărbaţilor, etajul şase, avea nevoie să se vadă în eventualitatea în care ea rămânea până la ora închiderii şi părăseau galeria împreună, ieşind la lumină. Ce avea să vadă ea când o să se uite la el? Dar a rămas unde era, cu ochii la ecran.

Ea a zis:

— Unde suntem, din punct de vedere geografic?

— Filmul începe în Phoenix, Arizona.

Nu era sigur de ce spusese ambele nume, şi oraşul, şi statul. Era necesar statul? Oare vorbea cu cineva care nu ştia neapărat că Phoenix era în Arizona?

— Apoi locul acţiunii se schimbă. California, cred. Sunt semne de circulaţie şi numere de înmatriculare, a zis el.

A intrat o pereche de francezi. Erau francezi sau italieni, cu figuri inteligente, stând în picioare în lumina vagă de lângă uşa glisantă. Poate că zisese Phoenix, Arizona fiindcă aceste cuvinte apăruseră pe ecran după genericul de început. A încercat să îşi amintească dacă numele personajului lui Janet Leigh făcuse parte din genericul de început. Janet Leigh în rolul lui… dar nu reţinuse numele, asta în cazul în care-l văzuse.

Aştepta ca femeia să spună ceva. Şi-a amintit cum în liceu, când era mai scund decât fata cu care vorbea, îşi dorea să se trântească la podea şi să fie luat la şuturi de trecători.

— Unor filme le face rău faptul că sunt prea vizuale.

— Nu cred că e cazul acestuia, a zis el. Cred că ăsta e lucrat atent, cadru cu cadru.

S-a gândit la asta. S-a gândit la scena duşului. S-a gândit la privitul acestei scene împreună cu ea. Ar putea fi interesant împreună. Dar fiindcă fusese arătată în ziua precedentă, şi fiindcă proiecţia din fiecare zi se întrerupea când se închidea muzeul, scena duşului nu avea să fie parte din vizionarea de azi. Şi inelele perdelei. Era absolut sigur că erau şase inele rotindu-se pe vergeaua perdelei când Janet Leigh, în căderea ei mortală, trage perdeaua de duş cu ea? Voia să vadă iarăşi scena, să-şi reconfirme numărul inelelor de la perdea. Numărase şase, era sigur de şase, dar avea nevoie de încă o confirmare.

Asemenea răzgândiri apăreau la nesfârşit, iar situaţia intensifica procesul, faptul de-a fi aici, privind şi gândind cu orele, stând în picioare şi

privind, gândind la film, gândind la sine. Sau filmul se gândea la el, revărsându-se prin el năvalnic, ca un fluid cerebral?

— Te-ai uitat şi la alte lucruri din muzeu?

— Am venit direct aici, a zis ea, şi asta-i tot ce a zis, dezamăgitor.

El i-ar fi putut spune tot felul de lucruri despre poveste şi personaje, dar poate că asta putea aştepta pentru mai târziu, cu un pic de noroc. S-a gândit să o întrebe cu ce se ocupă. Ca doi oameni care învaţă o limbă. Ce faci? Nu ştiu, dar tu ce faci? Nu era genul de conversaţie pe care se cuvenea să o poarte aici.

Îi plăcea să se gândească la ei ca la două suflete pereche. Şi-a imaginat cum se uită unul la altul pentru o clipă prelungă, aici, în întuneric, o privire francă şi directă, o privire sinceră, puternică şi scrutătoare, iar apoi încetează să se mai privească şi se întorc ca să se uite la film, fără să schimbe o vorbă.

Sora lui Janet Leigh vine spre cameră. Aleargă în întuneric, un lucru frumos de văzut, frânat, femeia alergând, lepădându-se de lumina din fundal în timp ce se apropie, cu faţa şi umerii vag conturaţi, bezna deplină împresurând-o. Iată despre ce se cuvine să vorbească aici, dacă vorbesc, atunci când vorbesc, lumină şi umbră, imaginea de pe ecran, încăperea în care sunt ei, să vorbească despre unde se află, nu despre ce fac.

Încerca să creadă că tensiunea din corpul lui o făcea atentă la dramatismul scenei. Avea să îl simtă, alături de el. Aşa se gândea. Apoi s-a gândit să se pieptene. Nu avea pieptene la el. O să fie nevoit să îşi netezească părul cu mâinile odată ce ajunge în faţa unei oglinzi, oriunde şi oricând, pe neobservate, sau în vreo suprafaţă reflectorizantă de pe vreo uşă sau coloană.

Perechea de francezi şi-a schimbat poziţia, traversând camera către peretele vestic. Erau o prezenţă pozitivă, atentă, iar el era sigur că după

aceea vor vorbi cu orele despre această experienţă. Şi-a imaginat cadenţa vocilor lor, tiparul de accente şi pauze, vorbitul în timpul cinei într-un restaurant recomandat de prieteni, un local indian, un local vietnamez, Brooklyn, departe, cu cât mai greu de ajuns, cu atât mâncarea mai bună. Erau în afara lui, oameni cu vieţi, era o chestiune de actualitate. Această femeie, cea de lângă el, aşa cum o vedea el, era o umbră desfăşurându-se pe perete.

— Eşti sigur că nu-i o comedie? a zis ea. Adică, aşa, doar uitându-te.

Ea se uita la casa mare şi înfricoşătoare ce se înălţa deasupra hotelului scund, casa cu turnuleţe unde mama stă uneori la fereastra dormitorului şi unde Norman Bates îşi asumă veşmintele iadului travestit.

El s-a gândit la asta, la Norman Bates şi la mamă.

A zis:

— Te poţi imagina trăind o altă viaţă?

— E prea uşor. Întreabă-mă altceva.

Dar el nu se putea gândi ce altceva să întrebe. Voia să respingă ideea că filmul ar putea fi o comedie. Oare ea vedea ceva ce lui îi scăpase? Oare pulsul lent al proiecţiei îi dezvăluia unei persoane ceva ce îi ascundea alteia? S-au uitat la soră şi la iubit vorbind cu şeriful şi cu nevasta. El s-a întrebat dacă o să se descurce cu conversaţia la cină, deşi acum nu era nici o conversaţie.

Poate gustăm ceva pe undeva prin apropiere, o să zică el.

Nu ştiu, ar zice ea. S-ar putea să trebuiască să fiu undeva în jumătate de oră.

Şi-a imaginat cum se întoarce şi o ţintuieşte de perete, în încăperea goală, cu excepţia paznicului care se uită drept înainte, nicăieri, neclintit, cu filmul încă curgând, femeia ţintuită, tot neclintită, privind filmul peste umărul lui. Paznicii din muzee ar trebui să poarte arme, s-a gândit el. Există artă

nepreţuită de protejat, iar un bărbat cu o armă la şold ar clarifica actul privitului în beneficiul tuturor celor din încăpere.

— Bine, a zis ea, acum trebuie să plec.

El a zis:

— Pleci.

Era o declaraţie seacă, pleci, spusă în mod reflex, complet lipsită de dezamăgire. Nu avusese timp să se simtă dezamăgit. S-a uitat la ceasul de la mână, fără nici un motiv. Ceva de făcut, decât să stea acolo ca mutul. Teoretic, asta îi dădea timp să gândească. Ea o luase deja spre uşă, iar el s-a grăbit după ea, însă în linişte, ferindu-şi privirile de oricine s-ar fi putut uita. Uşa s-a crăpat, iar el era în urma ei, şi afară la lumină, şi pe scara rulantă, etaj cu etaj, iar apoi traversând holul, trecând de uşa rotativă, în stradă.

A ajuns-o din urmă şi, atent să nu zâmbească sau atingă, a zis:

— Ce-ar fi să facem asta odată într-un cinematograf adevărat, cu scaune de stat jos şi oameni pe ecran care râd, plâng şi ţipă?

Ea s-a oprit să asculte, pe jumătate întoarsă spre el, în mijlocul trotuarului, trupuri gonind pe lângă ei.

A zis:

— Ar fi o îmbunătăţire?

— Probabil că nu, a zis el, iar de astă dată a zâmbit. Apoi a zis: Vrei să ştii ceva despre mine?

Ea a ridicat din umeri.

— Când eram mic, obişnuiam să înmulţesc numere în gând. Un număr din şase cifre înmulţit cu un număr din cinci cifre. Opt cifre ori şapte cifre, zi şi noapte. Eram un pseudo-geniu.

Ea a zis:

— Eu obişnuiam să citesc pe buzele oamenilor ceea ce spuneau. Le urmăream buzele şi ştiam ce spun înainte să spună. Nu ascultam, doar mă uitam. Asta era chestia. Puteam bloca sunetul vocilor lor, în timp ce spuneau ce spuneau.

— Când erai mică.

— Când eram mică.

El a privit-o în faţă.

— Dacă îmi dai numărul tău de telefon, te-aş putea suna cândva.

Ea a ridicat din umeri, bine. Acesta era sensul ridicării din umeri, bine, sigur, poate. Cu toate că, dacă l-ar fi văzut pe stradă peste o oră, probabil n-ar fi ştiut cine era sau unde îl întâlnise. A turuit repede numărul, apoi s-a întors şi a pornit-o spre vest, prin forfota din centrul oraşului.

El a intrat în holul aglomerat şi a găsit un loc chinuit pe una dintre bănci. Şi-a plecat capul ca să poată gândi, să se ferească de toate acestea, de ţiuitul continuu al vocilor, al limbilor, al accentelor, de oamenii în mişcare purtând zgomotul cu ei, vieţi întregi de zgomot, un zăngănit ricoşând din pereţi şi tavan, puternic şi înconjurător, făcându-l să se chircească. Însă avea numărul ei de telefon, asta conta, numărul era la loc sigur, în minte. Să o sune, când, în două, trei zile. Între timp să şadă şi să se gândească la ce spuseseră, la cum arăta ea, unde ar putea locui, cum şi-ar putea ea petrece timpul.

Acela e momentul când i-a dat prin cap întrebarea. O întrebase cum o cheamă? Nu o întrebase cum o cheamă. A făcut un gest interior de atenţionare, un deget clătinat, un desen animat cu un profesor şi un copil. Bine, asta e altă chestiune la care se va putea gândi. Să se gândească la nume. Să noteze nume. Vezi dacă poţi ghici numele pornind de la chip. Chipul i se luminase uşor când îi povestise de numerele pe care le calcula în gând când era mic. Nu se luminase, dar într-un fel se destinsese, ochii ei arătau interes. Însă povestea nu era adevărată. Nu înmulţise numere mari în gând, niciodată. Era o chestie pe care o spunea uneori, fiindcă i se părea că asta îl va putea explica pe el altora.

A aruncat o privire la ceas şi, fără să ezite, a traversat zona de bilete, plătind preţul întreg. Ar trebui să fie jumătate din preţul pentru adulţi, ţinând cont de oră, sau gratis, ar trebui să fie gratis. A clipit spre biletul din mâna lui şi s-a grăbit la etajul şase, urcând câte două trepte deodată pe scara rulantă, pe care toţi mergeau în sens invers. A intrat în galeria întunecată. Voia să se scalde în tempoul, în ritmul aproape static al imaginii. Perechea de francezi plecase. Mai era o persoană, plus paznicul, şi apoi el, aflat aici pentru ultima mai-puţin-de-o-oră. Şi-a găsit locul de la perete. Îşi dorea cufundarea deplină, indiferent ce-ar fi însemnat asta. Apoi şi-a dat seama ce însemna. Voia ca filmul să curgă chiar şi mai lent, solicitând o şi mai profundă implicare a ochiului şi a minţii, întotdeauna asta, lucrurile pe care le vedea săpându-şi galerii prin sângele lui, provocându-i senzaţii dense, împărţind conştiinţa cu el.

Norman Bates, precaut şi temător, pune jos telefonul. O să stingă lumina la recepţia motelului. O să înainteze pe aleea cu trepte către casa veche, cu câteva camere luminate, cerul întunecat deasupra. Apoi o serie de cadre, din diferite unghiuri, îşi aminteşte secvenţa, stă la perete şi anticipează. Timpul real e nesemnificativ. Formularea e nesemnificativă. Nu există aşa ceva. Pe ecran, Norman Bates pune jos telefonul. Restul nu s-a întâmplat încă. El vede în avans, temându-se că muzeul se va închide înainte de finalul scenei. Anunţul de închidere va răsuna în toate limbile naţiunilor importante din muzeu, iar Anthony Perkins în rolul lui Norman Bates încă va mai urca scările spre dormitor, unde stă mama, moartă de mult.

Cealaltă persoană iese pe uşa înaltă. Acum mai e doar el cu paznicul. Îşi imaginează toată mişcarea încetând pe ecran, imaginea începând să tremure şi să pălească. Îşi imaginează paznicul scoţându-şi arma din tocul de la brâu şi împuşcându-se în cap.

Apoi proiecţia se încheie, muzeul se închide, el este singur în încăperea întunecată, cu trupul pazniculuі.

Nu el e responsabil de aceste gânduri. Dar sunt gândurile lui, nu? Îşi îndreaptă din nou atenţia spre ecran, unde totul este atât de intens ceea ce este. Priveşte la ce se petrece şi vrea să se petreacă şi mai lent, da, dar în acelaşi timp mintea îi goneşte înainte, spre clipa în care Norman Bates îşi poartă mama în josul scărilor, în cămaşa ei albă de noapte.

Îl face să se gândească la propria lui mamă, cum s-ar putea altfel, înainte ca ea să moară, la ei doi închişi într-un mic apartament, apăsat de zgârie-nori înălţându-se, şi iată umbra lui Norman Bates, atunci când stă în faţa uşii de la vechea casă, umbra văzută din interior, iar apoi uşa începe să se deschidă.

Bărbatul se desprinde de perete şi aşteaptă să fie asimilat, por cu por, să se dizolve în figura lui Norman Bates, care va intra în casă şi va urca scările în timp subliminal, două cadre pe secundă, iar apoi va coti spre uşa de la camera mamei.

Uneori şade lângă patul ei şi spune ceva, iar apoi se uită la ea şi aşteaptă un răspuns.

Uneori doar se uită la ea.

Uneori bate un vânt înainte de ploaie şi face păsările să alunece lin prin dreptul ferestrei, duhuri de păsări ce călătoresc în noapte, mai stranii ca visele.

Notă

24 Hour Psycho, o instalaţie video de Douglas Gordon, a fost prezentată pentru prima oară în 1993, în Glasgow şi Berlin. A fost expusă la Museum of Modern Art din New York în vara lui 2006.

Table of Contents

2006. Sfârșit de vară / Început de toamnă
Anonimat
1
2
3
4
Anonimat 2
Notă

Table of Contents

2006. Sfârşit de vară / Început de toamnă 3
Anonimat 4
1 14
2 32
3 51
4 65
Anonimat 2 81
Notă 94